BAHAR CUMAY qızı CƏFƏROVA

ENGLISH

BAHAR CUMAY qızı CƏFƏROVA

ENGLISH

**(İxtisası ingilis dili olmayan ali məktəblərin
I kurs tələbələri üçün dərslik)**

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin
03.08.09 tarixli 947 saylı qərarı ilə nəşr olunur.

BAKI - 2009

Elmi redaktor:

Azərbaycan Dillər Universitetinin
elmi işlər üzrə prorektoru,
filologiya elmləri doktoru, professor
YUNUSOV DÜNYAMİN NURQƏLƏM oğlu

Rəyçilər:

Azərbaycan Dillər Universitetinin İngilis dilinin
leksikası və ölkəşünaslıq kafedrasının müdiri,
filologiya elmləri doktoru, professor
Qazıyeva Məsməxanım Yusif qızı

Azərbaycan Memarlıq və İnşaat Universitetinin
Əcnəbi dillər kafedrasının müdiri, dosent
Rəhimov Rafiq Əkrəm oğlu

Azərbaycan Dillər Universitetinin İngilis dilinin
qrammatikası kafedrasının baş müəllimi
Mahmudova Şəfaqət Abdulla qızı

**Cəfərova B.C. English. Ali məktəblər üçün dərslik.
– Bakı. –2009 . –244 səh.**

Oxuculara təqdim olunan bu dərslik ixtisası ingilis dili olmayan ali məktəblərin I kurs tələbələri üçün nəzərdə tutulmuşdur.

Dərslik giriş kursundan, əsas kurs, tapşırıqlardan, ibarətdir. Söz ehtiyatını zənginləşdirmək məqsədi ilə hər bir mətnin sonunda yeni sözlər və çalışmalar verilmişdir. Həmçinin sonda əlavə materiallar və tapşırıqlar verilmişdir. Dərslikdən ingilis dilini yeni öyrənənlər. şagirdlər, tələbələr, magistrlər, aspirantlar və müəllimlər də istifadə edə bilərlər. Dərslik ixtisası ingilis dili olmayan ali məktəblərin dərs planı əsasında tərtib edilmişdir.

ÖN SÖZ

Bu dərslik ixtisası İngilis dili olmayan, Azərbaycan dilində təhsil alan tələbələr ücün nəzərdə tutulmuşdur. Dərslik bu tipli ali təhsil müəssisələrinin tədris planı əsasında tərtib edilmişdir.

Bu qəbildən olan ənənəvi dərsliklərdən fərqli olaraq burada giriş kursu, yəni ayrı-ayrı hərflərin, bir hərfin müxtəlif mövqelərdə bir neçə cür oxunuşu, hər hansı bir saitin və ya samitin tələffuz məxrəci, söz vurğusu, intonasiya, qalxan ton və s. fonetik hadisələr geniş şəkildə daxil edilməmişdir. Biz bunların izahını onunla bağlayırıq ki, birincisi, ali məktəbin birinci kursuna daxil olan tələbə orta məktəbdə xarici dil (ingilis dili) dərsləri keçmiş və öyrəndiyi/öyrədildiyi dilin fonetik quruluşuna, oxu qaydalarına ... müəyyən dərəcədə bələddir, lüğətdən istifadə etməyi bacarır; ikincisi, uzun illərin təcrübəsi göstərir ki, ilkin mərhələdə (orta məktəbdə) fonetik məqamların oyrədilməsi maraq doğurduğu halda, ali məktəbdə yenə də hərflərin, hərf birləşmələrinin oxu qaydaları (ingilis dilindəki 26 hərfin, 44 səsin, hər səsin tələffüz məxrəcinin ayrılıqda təkrarən öyrədilməsi və s. səbəblərdən tələbənin orta məktəbdə öyrəndiyi qaydalar) ali məktəbdə bir neçə ay təkrarlanır və bu da tələbənin xarici dilə olan maraq dairəsini bir növ azaldır. Nəticədə ali məktəbin tələbəsi öz ixtisasına dair ingilis dilli mutəxəssislərlə söhbət aparmaqda çətinlik çəkir, öz peşəsinə aid xarici ədəbiyyatdan istifadə edə bilmir, hətta ixtisasına çox gözəl yiyələndiyi halda belə beynəlxalq görüşlərdə, yığıncaqlarda, konfranslarda iştirak etməkdən, xarici ölkələrin nümayəndələri ilə ixtisasına dair fikir mübadiləsi aparmaqdan ehtiyat edir. Üçüncüsü, dərslik ali məktəb auditoriyasında tədris olunmaq uçün nəzərdə tutulduğundan dərsin aparıcısı olan müəllimin məsuliyyətini artırır. Ona görə də giriş kursuna daxil edilməyən məqamların, eləcə də dərslikdə öz əksini tapmayan hər hansı qrammatik qaydanın, leksik şərhin, tələffüz normasının və s. yeri

gəldikcə izahı müəllimin öhdəsinə buraxılır.

Dərslikdə bilərəkdən transkripsiya işarələri verilməmişdir. Bu onunla bağlıdır ki, 1) xarici ölkələrdə (ana dili ingilis dili olan və olmayan şagird və tələbələr üçün hazırlanmış) nəşr olunmuş dərsliklər və dərs vəsaitlərində də transkripsiya işarələri verilmir; 2) düzgün oxu vərdişləri nə qədər təkmilləşdirilsə də transkripsiya işarələri tələbəyə, yəni dili öyrənənə ikinci bir dil kimi görünür və onu daha keyfiyyətli öyrənmək meylindən müəyyən qədər soyudur; 3) tələbə bu dili təkbaşına öyrənmir, bu işi tələbə müəllimlə birlikdə və ya tələbənin istifadə etdiyi müxtəlif lüğətlərlə yerinə yetirir.

Dərsliyin qarşısında duran əsas məqsəd orta məktəbdə qazanılmış bacarıqların əsasında tələbələrə xüsusi halda gündəlik həyatla bağlı praktik dil vərdişlərini aşılamaqdır.

Dərslikdən ingilis dilini yeni öyrənənlər, şagirdlər, magistrlər, aspirant və dissertantlar, eləcə də müəllimlər istifadə edə bilərlər.

Şübhəsiz ki, dərslikdə müəyyən qüsurlar olmamış deyildir. Dərslikdə olan qüsurları və onun keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması üçün veriləcək faydalı məsləhətlərə görə qabaqcadan bütün oxucularıma minnətdarlığımı bildirirəm.

Müəllif

GİRİŞ KURSU

İNTRODUCTORU COURSE

İNGİLİS DİLİ HAQQINDA MƏLUMAT

İngilis dili geneoloji bölgüyə əsasən Hind-Avropa dilləri ailəsinin german qrupuna daxildir.

Bu dil müxtəlif etnik qrupların Böyük Britaniya adalarında çarpazlaşması və yerləşməsi şəraitində təşəkkül tapmış və öz inkişafı prosesində uzun və mürəkkəb bir yol keçmişdir.

İngilis dilinin yaranma tarixi üç dövrə bölünür.

1. Qədim İngilis dili dövrü – V əsrdən XI əsrin sonuna qədər (449-1100) german tayfaları Britaniya adalarını fəth etmişdir. Bu dövrdə ingilis dili german dillərinin güclü təzyiqi və təsirinə məruz qalmış, german dillərində danışan gəlmə tayfaların dili hakim mövqe tutmuşdur.

Müasir ingilis dili Britaniya adalarını fəth etmiş german tayfalarının dili əsasında təşəkkül tapmağa başlamışdır. Müasir ingilis dilinin german dilləri qrupuna daxil olması bununla izah edilir. Məsələn:

brider – brother – qardaş
winter – winter – qış
alt – old – qocaç köhnə

2. Orta ingilis dili dövrü – XI əsrin sonlarından XV əsrin sonlarına qədər olan dövrü əhatə edir. Bu dövr fransız dilində danışan normanların İngiltərəni fəth etməsi ilə xarakterikdir. Bu da ingilis dilinə öz təsirini göstərmiş, müasir ingilis dilində işlənən külli miqdarda fransız sözləri ingilis dilinin lüğət fonduna daxil olmuşdur. Məsələn:

cause – səbəb
chief – rəis, başçı

3. Yeni ingilis dili dövrü – XV əsrin sonlarından hal-hazıra qədər olan dövrü əhatə edir.

Hər üç dövr inigils dilinin normalaşması, sabitləşməsi və zənginləşməsində böyük rol oynamışdır. Bu dil zaman keçdikcə dəyişmiş və təkmilləşmişdir.

Hazırda ingilis ədəbi dilinin əsasını London dialekti təşkil edir.

FONETİKA HAQQINDA ÜMUMİ MƏLUMAT

Fonetika yunanca phone – səs, tike – elm, bilik deməkdir. Bu, dilçiliyin bir bölməsi olub, dilin əsas qanunlarından, fonetik sistemindən bəhs edir.

Fonetika iki şöbəyə ayrılır: ümumi və xüsusi.

Ümumi fonetika bir neçə dilin səslərinin ümumi akustik və fizioloji xüsusiyyətlərindən, onların təsnifindən, vurğu, heca, intonasiya və sairədən bəhs edirsə, xüsusi fonetika konkret bir dilin səs tərkibindən və bu dildəki səslərin xüsusiyyətindən bəhs edir. Hər hansı bir dili öyrənmək üçün əvvəlcə onun səs sistemini, söz vurğusunu və intonasiyasını öyrənmək lazımdır.

I DƏRS (LESSON I)

İNGİLİS SAİT VƏ SAMİTLƏRİNİN XARAKTERİSTİKASI

İngilis dilində 26 hərf, 44 səs vardır. 44 səs 26 hərf və hərf birləşmələri ilə əks olunur. 20 saitdən 12 monoftonq (təksəsli), 8 isə diftonqdur (ikisəsli). Bu onunla izah olunur ki, eyni bir hərf söz tərkibində tutduğu mövqedən asılı olaraq 2, 3 və ya 4 cür oxunur.

Müasir ingilis dilində saitlərin yaranmasında dilin və alt çənənin xüsusi rolu vardır. Dilin və alt çənənin vəziyyətindən asılı olaraq saitlər iki yerə bölünür:

1) *açıq saitlər*,
2) *qapalı saitlər*.

Bir çox dünya dillərindən fərqli olaraq ingilis dilində kəmiyyətə görə saitlər iki cür olur:

1) *qısa saitlər*,
2) *uzun saitlər*.

Saitin uzunluğu qoşa nöqtə ilə işarə olunur [u:]: [ı:]

İngilis dilində 24 samit fonem (səs) vardır. Səs tellərinin vəziyyətinə görə samitlər iki yerə bölünür:

1) *kar samitlər*,
2) *cingiltili samitlər*.

İngilis dilində 15 cingiltili

[b], [d], [g], [m], [ŋ], [v], [ð], [z], [9],[d9], [r], [j], [w], [l]

və 9 kar

[p], [t], [k], [f], [θ], [s], [ʃ], [h], [tʃ]

samit vardır.

Heca

İngilis dilində sait hərflərin oxunuşu onun söz tərkibində tutduğu mövqedən (vurğulu, vurğusuz), hecanın növündən (açıq və ya qapalı olmasından) asılıdır.

Hecanın növü vurğulu saitdən sonra hansı hərfin gəlməsi ilə müəyyən olunur.

I tip heca. Sonu saitlə bitən hecalara ***açıq heca*** deyilir:

tea [ti:] – çay
me [mi:]- mənə, məni.

Sonu oxunmayan ***e*** hərfi ilə bitən hecaya ***şərti açıq heca*** deyilir:

place [pleis] – yer, ev, yurd
late [leit] – gec

II tip heca. Sonu samitlə (*r* hərfindən başqa) bitən hecalara ***qapalı heca*** deyilir.

shelf [ʃelf] – rəf
bed [bed] – çarpayı

Vurğulu açıq və şərti hecada saitlər əlifbada adlandığı kimi, qapalı hecada isə qısa tələffüz olunur.

y hərfi isə [i] səsi kimi tələffüz olunur. Məsələn:

myth [miθ] – mif
very [veri] – çox

III tip heca. Sonu *r* (*a*:) hərfi ilə bitən hecalara II tip heca deyilir. Məsələn:

fork [fɔ:k] – çəngəl
range [reınd9] – cərgə

IV tip heca. Tərkibində mütləq *r* hərfi olan hecalar IV tip heca adlanır. Bu tip hecada *r* hərfi iki sait arasında (care, dare) və ya iki sait birləşməsindən (near, cheer) sonra işlənir. IV tip hecada *r* hərfi saitdən əvvəl (*e*-dən başqa) oxunur. Məsələn:

Mary [′mɛəri] – Meri
during [djuəriŋ] - ərzində

Vurğu

Sözdəki hecalardan və cümlədəki sözlərdən birinin digərinə nisbətən qüvvətli deyilməsi vurğu adlanır.

İngilis dilində vurğunun xüsusi rolu vardır. Vurğu [′] işarəsi ilə ifadə olunur və vurğulu hecadan əvvəl qoyulur. İngilis dilində vurğu, əsasən sözün birinci hecası üzərinə düşür: date, apple, etc.

Çoxhecalı sözlərdə iki vurğu olur:

1) əsas vurğu,
2) ikinci dərəcəli vurğu.

Əsas vurğu vurğulu hecadan əvvəl yuxarıdan, ikinci dərəcəli vurğu isə vurğulu hecadan qabaq aşağıdan qoyulur:

importunity [imp :’tju:niti]

İngilis dilində əvəzliklər, sözönləri, köməkçi sözlər vurğu qəbul etmir.

İngilis dili cümləsində, bir qayda olaraq, əsas məna daşıyan sözlər (isim, sifət, say, zərf, işarə və sual əvəzlikləri, əsas məna daşıyan fellər) vurğulu olur; köməkçi sözlər (artikl, bağlayıcı, söz önləri, köməkçi və modal fellər), şəxs və yiyəlik əvəzlikləri, bağlayıcı fellər isə vurğusuz olur. Lakin köməkçi fellər ümumi sual cümlələrində və qısa cavablarda vurğulu olur.

II DƏRS (LESSON 2)

[see: §1-6 of Grammar reference for details]

VURĞULU SAİTLƏRİN DÜZGÜN OXUNUŞU

İngilis dilində saitlər *a* [ei], *e* [i:], *i* [aı], *o* [ou], *u* [ju:], y [waı] hecanın növündən asılı olaraq müxtəlif cür oxunuşa malikdirlər.

***Aa* [ei]**

1) Qapalı heca - [æ]

tap [tæp] – kran
map [mæp] - xəritə
man [mæn] – adam, kişi

2) Açıq heca - [eı]

take [teık] – götürmək, almaq
make [meık] – etmək
cake [keık] – keks, pirojna

3) *r*-dən əvvəl + samit və ya sonu *r* - [a:] hərfi ilə bitən heca:

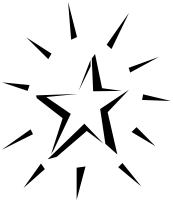

far [fa:] – uzaq
star [sta:] – ulduz
farm [fa:m] – ferma

4) *r*-dan əvvəl və ya *r*-dən əvvəl + başqa saitlər - [ɛə]

care [kɛə] – qayğı
hare [hɛə] – dovşan
vary [ˈvɛərı] – dəyişdirmək

Oo [ou]

1) Qapalı heca - [ɔ:]

hot [hɔt] – isti
rod [rɔd] – çubuq
fog [fɔg] – duman

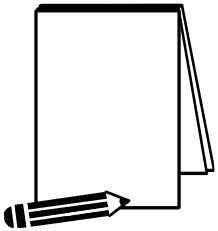

2) Açıq heca - [ou]

nose [nouz] – burun
rose [rouz] – gül
note [nout] – 1.kağız, qısa məktub; 2.qeyd; 3.xəbər, nişan

3) *r*-dən əvvəl + samit və ya sonda gələn *r*-nin qarşısında [ɔ:]:

or [ɔ:] – və ya
fork [fɔ:k] – çəngəl
sport [spɔ:t] – idman

4) *r*-dən əvvəl [ɔ:]

ore [ɔ:] – filiz, külçə
more [mɔ:] – daha, daha çox
store [stɔ:] – ehtiyat, mağaza

Oxu çalışması

save	bag	log	stove	car	cort
cave	flag	dog	stone	far	fort
late	cat	hog	cone	arc	for
lake	rat	not	no	park	or

far — fare
star — stare
dark — dare

sport — snore
sort — store
form — for

III DƏRS (LESSON 3)

[see: §7, 25, 26 of Grammar reference for details]

SAİTLƏRİN OXUNUŞU

***Ee* [i:]**

(açıq və şərti açıq hecalarda *ee, ea* sait birləşmələrində)

1) Qapalı heca - [e]:

ten [ten] – on
men [men] – kişilər
pen [pen] – qələm

2) Açıq heca - [i:]

he [hi:] – o
Pete [pi:t] – Pit, Petya
mete [mi:t] – sərhəd işarəsi

3) *r*-dən əvvəl + samit və ya sonunda gələn *r*-nin qarşısında [ə:]:

her [hə:] – onun
term [tə:m] – semestr
stern [stə:n] – ciddi, tələbkar

4) *r*-dən əvvəl [ıə]

here [hıə] – bura
mere [mıə] – adi

Müstəsna halda: there [ðɛə] – ora, oraya

***Ii* [aı]**

1) Qapalı heca - [ı]:

big [bıg] – böyük
pin [pın] - sancaq
hit [hıt] – vurmaq, zərbə endirmək

2) Açıq heca - [aı]

time [taım] – vaxt
pine [paın] – şam, şam ağacı
nine [naın] – doqquz

3) *r*-dən əvvəl + samit və ya sonda gələn *r*-nin qarşısında [ə:]:

girl [gə:l] – qız
fir [fə:] – küknar

4) *r*-dən əvvəl [aıə]

fire [ˈfaıə] – od, işıq
wire [waıə] – məftil, tel

***Uu* [ju:]**

1) Qapalı heca - [∧]:

cup [k∧p] – fincan
cub [k∧b] - bala (heyvan balası)
but [b∧t] – lakin, ancaq, amma

2) Açıq heca - [ju:]

tube [tju:b] – 1) boru;
2) tubik
cube [cju:b] – kub
tune [tju:n] – melodiya

3) *r*-dən əvvəl + samit və ya sonda gələn *r*-nin qarşısında [ə:]:

fur [fə:] – dəri, xəz
turn [tə:n] – 1) döngə, 2) dönmək, çevrilmek
burn [bə:n] – yandırmaq

4) *r*-nin qarşısında [juə]

pure [pjuə] – təmiz, saf
cure [kjuə] – sağaltmaq, qayğısına qalmaq

Yy **[waı]**

1) Qapalı hecada – [ı]:
myth [mıθ] – 1) əsatir, 2) əfsanə, uydurma
lyhx [lıks] – vaşaq (çöl pişiyinə oxşar yırtıtcı heyvan)

2) Açıq hecada – [aı]
my [maı] – mənim
type [taıp] – tip, sinif, növ

3) *r*-dən əvvəl + samit [ə:]:
bird [bə:d] – quş
birch [bə:tʃ] – ağcaqayın

4) *y* hərfi sözün əvvəlində saitdən əvvəl [j] kimi oxunur:
yes [jes] – bəli
yell [jel] – qışqırıq, çığırtı

Vurğusuz vəziyyətdə [ı]:
fifty [ˈfıftı] – əlli
happy [ˈhæpı] – xöşbəxt
foggy [ˈfɔgı] – dumanlı

Oxu çalışması

pen – pan	time – type	her – here
men – man	dine – my	term – mere
ten – tank	fine – cry	first – fire
beg – bag	line – try	dirt – tire

fir – fern – fur turn – cure
bird – stern – turn burn – pure

4 tip hecada saitlərin oxunuşunu göstərən cədvəl

Hecanın növləri	Hərflər					
	a [ei]	o [ou]	e [i:]	i [ai]	y [wai]	u [ju:]
I Qapalı heca (qısa səs)	[æ] tap	[ɔ] on	[e] pen	[i] big	[i] myth	[ʌ] bus
II Açıq heca (əlifba-da adlandığı kimi)	[ei] take	[ou] hope	[i:] he	[ai] pipe	[ai] my	[ju:] tube
III *r*-dən əvvəl sait (uzun səs)	[a:] part	[ɔ:] fork	[ə:] her	[ə:] fir	[ə:] burd	[ə:] turn
IV *r*-dən əvvəl sait	[ɛə] care	[ɔ:] more	[iə] here	[aiə] fire	[aiə] tire	[juə] cure

IV DƏRS (LESSON 4)

[see: §8 of Grammar reference for details]

SAİTLƏRİN VURĞUSUZ MÖVQEDƏ OXUNUŞU

[*e, i, y*] fonemləri vurğusuz hecada

darkness [ˈda:knıs] – qaranlıq
begin [bıˈgın] – başlamaq
happy [ˈhæpı] – xöşbəxt

[*a, o, u*] fonemləri və *or, er* fonem birləşmələri [ə] səsini verir

husband [ˈh∧zbənd] – ər
freedom [ˈfri:dəm] – azadlıq
upon [əˈpɔn] – üstündə, üzərində, -da, -də
doctor [ˈdɔktə] – həkim
better [ˈbetə] – daha yaxşı

[*o, e, i*] fonemlərindən sonra *l, m, n* gəldikdə vurğusuz hecada bəzən oxunmurlar:

lesson [ˈlesn] – dərs
open [ˈoupn] – açmaq
pencil [ˈpensl] – karandaş

ee, ea, oo, ai, ou, ay, ow sait birləşmələrinin oxunuşu:

ee [i:]

tree [tri:] – agac
street [stri:t] – küçə
see [si:] – görmək
meet [mi:t]– qarşılamaq

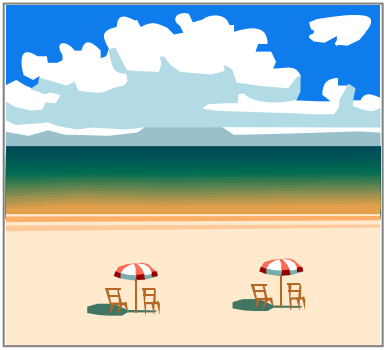

ea [i:]

tea [ti:] – çay
team [ti:m] – komanda (idman)
sea [si:] – dəniz
meat [mi:t] – ət

oo [u:]

spoon [spu:n] – qaşıq
moon [mu:n] – ay
tool [tu:l] – alət

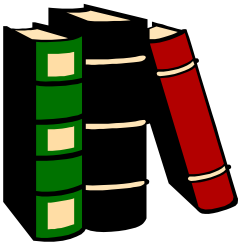

oo+k [u]

book [buk] – kitab
look [luk] – baxmaq
took [tuk] – götürmək

ai [eı]

rain [reın] – yağış
pain [peın] – ağrı
main [meın] – əsas

ay [eı]

day [deı] – gün
play [pleı] – oynamaq
stay [steı] – qalmaq

ou [au]

house [haus] – ev
mouse [maus] – siçan
out [aut] – -dan, -dən, görə

ow [au]

town [taun] – şəhər
brown [braun] – qəhvəyi
down [daun] – aşağı, aşağıda kənarında, xaricində

Qeyd: *ow* birləşməsi bəzən [ou] kimi oxunur, ona görə də sözü tələffüz edərkən lüğətlə yoxlamalı

Oxu çalışması

bee – teach	soon – nook
free – beach	loom – hook
flee – lead	boom – brook
feed – bead	noon – look

mount	plain	may
found	lain	gay
a′bout	tail	fay
a′loud	fail	ay

V DƏRS (LESSON 5)

HƏRF BİRLƏŞMƏLƏRİNİN OXUNUŞU

oa, *ew*, *oi*, *oy*, *au*, *aw* hərf birləşmələrinin oxunuşu:

oa [ou]

coat [kout] – palto
boat [bout] – qayıq
load [loud] – yük
loaf [louf] – bulka

ew [ju:]

new [nju:] – yeni
few [fju:] – az
dew [dju:] – şeh, şəbnəm

oi [ɔɪ]

coin [kɔɪn] – pul, sikkə
oil [ɔɪl]– neft
boil [bɔɪl]– qaynatmaq

au [ɔ:]

autocar [′ɔ:touka:] – avtomobil
august [′ɔ:gəst] – avqust
author [′ɔ:θə]– müəllif, yazıçı

oy [ɔɪ]

boy [bɔɪ] – oğlan
toy [tɔɪ] – oyuncaq
joy [dɘɔɪ] – sevinc,

aw [ɔ:]

saw [sɔ:] – görmək (to see felinin keçmiş zaman forması)
awful [′ɔ:ful] – dəhşətli
dawn [dɔ:n] – dan, sübh, şadlıq, fərəh

Oxu çalışması

soil	boam	fawn
moist	road	mew
floy	toad	author

Bəzi sait birləşmələrinin samitlərlə oxunuşu:

a+ll [ɔ:]

all [ɔ:l] – bütün, hamı
tall [tɔ:l] – yüksək, hündür
ball [bɔ:l] – top

a+lk [ɔ:]

talk [tɔ:k] – danışmaq
chalk [tʃɔ:k] – təbaşir
balk [bɔ:k] – tir

a+ss[a:s]

grass [gra:s] – ot
glass [gla:s] – şüşə
pass [pa:s] – keçmək, ötmək, ötürmək

a+sk [a:sk]

task [ta:sk] – tapşırıq
ask [a:sk] – soruşmaq
flask [fla:sk] –kolba, flakon

a+st [a:st]

fast [fa:st] – sürətli, iti, cəld
last [la:st] – axırıncı, keçmiş

wa [wɔ]

want [wɔnt] – istəmək
was [wɔz] – to be felinin keçmiş zaman forması
wash [wɔʃ] – yuyunmaq

wa+r sözün sonunda və ya samitdən əvvəl [wɔ:]

warm [wɔ:m] – isti
war [wɔ:] – müharibə
warn [wɔ:n] – xəbərdarlıq etmək

wo+r samitdən əvvəl [wə:]

work [wə:k] – iş
word [wə:d] – söz
worm [wə:m] – qurd, soxulcan

igh [aı]

high [haı] – hündür
night [naıt] – gecə
light [laıt] – işıq

VI DƏRS (LESSON 6)

[see: §9 of Grammar reference for details]

SAMİTLƏRİN OXUNUŞU

Hərf	**Səs**		
B b [bi:]	[b]	be – olmaq	bad – pis
D d [di:]	[d]	date – tarix	dean – dekan
F f [ef]	[f]	meet – taniş olmaq make – düzəltmək, hazırlamaq	
H h [eıtʃ]	[h]	have – malik olmaq	hat – papaq
J j [d9eı]	[d9]	job – iş	jazz – caz
K k [keı]	[k]	sky – səma	keep – saxlamaq
L l [el]	[l]	child – uşaq	simple – sadə
M m [em]	[m]	name – ad	chemist – kimyaçı
N n [en]	[n]	hand - əl, əqrəb	nice – qəşəng

Ll [el], *Mm* [em], *Nn* [en] sonor samitlər – musiqili səslər adlanır.

Sözün sonunda digər samitdən sonra heca əmələ gətirir.

P p [pi:]	[p]	place – yer, yurd	open – açmaq

T t [ti:]	[t]	next – yaxın, qonşu	time – vaxt
R r [a:]	[r]	red – qırmızı	rose – qızıl gül
V v [vi:]	[v]	live – yaşamaq	give – vermək

C c [si:]

	(*e*, *i*, *y*) hərflərindən əvvəl	
[s]	ice – buz	city – şəhər
	(bütün qalan hallarda)	
[k]	cat – pişik	cup – fincan
	disc – disk	cycle – dövr, dövrə
	(*c*+ial/ient/ian)	
[ʃ]	special – xüsusi, ayrı	
	efficient – faydalı, təsirli	

G g [d9i:]

	e, *i*, *y*-dan əvvəl	large – böyük
[d9]	page – səhifə	gipsy – qaraçı
	qalan hallarda	
	green – yaşıl	
[g]	big – böyük	
	gray – boz	

Qeyd: Bir sıra sözlərdə bir qayda olaraq (müstəsna hallarda) [g] kimi oxunur: get, give, begin və s.

Q q [kju:]

həmişə “qu” hərf birləşməsi şəklində işlənir və [kw] kimi oxunur:
qu [kw]
quice – cəld
quite – sakit
queen – kraliçə
quest - axtarış
queek – qışqırmaq

qu+a [kwɔ]
quality – keyfiyyət
quadrate – kvadrat
quantity – kəmiyyət

qu+ar [kwɔ:]
quartz – kvars
quarterly – üçaylıq
quarter – dörddə bir

S s [es]

[z] İki sait arasında sözün sonunda, cingiltili samit və saitdən sonra:
visit – baş çəkmək
pens – qələmlər
dresses – paltar

[s] Sözün əvvəlində, samitlərdən əvvəl və kar samitlərdən sonra gələrsə:
best – daha
maps – xəritələr
roofs - damlar

W w [d∧blju:]

Çox vaxt [w] kimi oxunur. Əksər hallarda:
we – biz
window – pəncərə
white - ağ

wh – w bütün samitlərdən əvvəl (*o*-dan başqa):
white – ağ
when – nə vaxt
which – hansı

X x [eks]

[ks] Sözün sonunda və samitlərdən əvvəl [ks], vurğulu saitdən əvvəl [gz] kimi oxunur:

text – mətn next – yaxın, qonşu

[gz] exam – imtahan

Z z [zed] Həmişə [z] səsini verir.

size – ölçü zone – zona zoology - zoologiya

Oxu çalışması

meet, peep, team, meal, meat, make, speak, pencil, clip, heel, hide, match, life, live, fix, fox, exit, example, change, go, three, cloth, bath, wheel, phase, phonetic, frequent, quard, quarto, alphabet, claw, aunt, grass, laughter, father, brought, wall, talk.

VII DƏRS (LESSON 7)

[see: §10, 11 of Grammar reference for details]

SAMİT BİRLƏŞMƏLƏRİNİN OXUNUŞU

ck [k]	*sh* [ʃ]
black – qara	she – o (q.c.)
duck – ördək	shelf – rəf
luck – uğur, müvəffəqiyyət	show – göstəriş

ch [tʃ]

chain – zəncir, silsilə
cheese – pendir
chess – şahmat

kn [n]

know – bilmək
knife - bıçaq
knit – 1) bağlamaq,
2) toxumaq, 3) bərkitmək

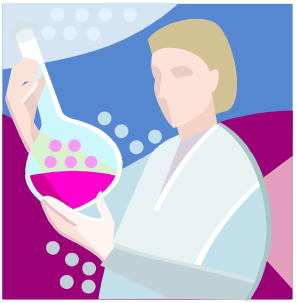

Qeyd: *ch* birləşməsi yunan mənşəli sözlərdə [k] kimi oxunur; adətən, bunlara elmi terminlərdə və beynəlxalq sözlərdə rast gəlinir.

school – məktəb
choreography – xoreoqrafiya
chemist – kimyaçı
chord – xorda (riyaz.)

tch [tʃ]

catch – tutmaq
match – kibrit, yarış
stretch – dartmaq, çəkmək

th [ð] – əvəzliklərdə, köməkçi sözlərdə, sözlərin sonunda, saitdən əvvəl və iki sait arasında

then – sonra
bathe – çimmək

this – bu
with – ilə

th [θ] – sözlərin əvvəlində (əvəzlik və köməkçi sözlərdən başqa), sonunda, keçmə sözlərin ortasında

thin – nazik method – metod, üsul tenth – onuncu

ph [f] – yunan mənşəli sözlərin əvvəlində, ortasında və sonunda

phone – telefonla zəng etmək
asphalt – asfalt
photograph – fotoqraf

gh [f]

laugh – gümüş
draught – dartı qüvvəsi
enough – kafi, kifayət qədər

ng [ŋ] sözün sonunda	*ng* [ŋg] sözün ortasında
long – uzun	England – İngiltərə
song – mahnı	single – subay
bring – gətirmək	English – İngilis dili

Oxu çalışması

thin, thesis, tenth, sixth, depth, them, then, this, the, chess, child, match, bench, speech, reading, coming, think, finger, physics, telephone, teeth, fifth, with, sentence, second, assistant, smith, speech, chalk, chair, French, child, children, adventure, soldier, register.

VIII DƏRS (LESSON 8)

[see: §12 of Grammar reference for details]

SAİTLƏRİN OXUNUŞU

Hərf	Səs	Nümunə
A a [eı]	[eı]	açıq və şərti açıq hecada: late, name, same
	[ə]	vurğusuz hecada: sofa, cinema
	[ı]	vurğulu hecadan sonra gələn vurgusuz şərti açıq hecada: climate [′klaımıt], village [′vilid9]
	[æ]	qapalı hecada: bad, fan, sad
	[a:]	*ft, lf, lm, nce, nt, sk, ss, st, th* hərfbirləşmələrindən əvvəl: after, dance, ask, calm, fast, father, plant
Ee [i:]	[i:]	açıq və şərti açıq hecada: me, Pete, be
	[e]	qapalı hecada: pen, bed, let
I i [aı]	[aı]	vergüllü açıq və şərti açıq hecada: *nd* və *ld* hərf birləşmələri qarşısında: tie, time, life, find, mild
	[ı]	qapalı hecada: pin, film, live

O o [ou]
- [ou] açıq və şərti açıq hecada: so, home, rose
- [ɔ] qapalı hecada: on, hot, doq

U u [ju:]
- [ju:] açıq və şərti açıq hecada: use, tune, mute
- [∧] qapalı hecada: but bus, hut
- [u:] [r, l, d9] səsləridən sonra: blue, June

Y y [waı]
- [aı] əksər hallarda: type, my, fly
- [j] sözün əvvəlində, saitdən əvvəl: yes, yet
- [ı] qapalı hecada: gyp, myth, system

Oxu çalışması

five, nine, fin, nit, side, ship, size, chip, pie, tie, time, life, lie, die, game, gave, get, give, egg, bag, big, leg, fig, cap, can, camp, cash, catch, fact, in′fact, dis′like, take, make, cake, next, text, mix, fix, fly, type, cycle, syllable, yell, yeast, wile, west, vet, vale, calm, dance, half, village, climate.

Diftonqlar

[ei] – *baby, lady, table*
[ou] – *hotel, only, no*
[ai] – *five, my, nine*
[au] – *now, count, how*
[ɔı] – *boy, joy, voice*
[ıə] – *clear, hear, near*
[εə] – *where, chair, care*
[uə] – *during, poor, sure*

İngilis əlifbası

İngilis əlifbası latın qrafikası əsasında qurulmuşdur:

№	Hərflər	Hərflərin adı	№	Hərflər	Hərflərin adı
1	*A a*	[eı]	14	*N n*	[en]
2	*B b*	[bi:]	15	*O o*	[ou]
3	*C c*	[si:]	16	*P p*	[pi:]
4	*D d*	[di:]	17	*Q q*	[kju:]
5	*E e*	[i:]	18	*R r*	[a:]
6	*F f*	[ef]	19	*S s*	[es]
7	*G g*	[dʒi:]	20	*T t*	[ti:]
8	*H h*	[eıtʃ]	21	*U u*	[ju:]
9	*I i*	[aı]	22	*V v*	[vi:]
10	*J j*	[dʒeı]	23	*W w*	[ˈd∧blju:]
11	*K k*	[keı]	24	*X x*	[eks]
12	*L l*	[el]	25	*Y y*	[waı]
13	*M m*	[em]	26	*Z z*	[zed]

ƏSAS KURS

THE BASIC COURSE

LESSON 1

[see: §§13, 16, 17 of Grammar reference for details]

Beginning

I am a teacher. My name is .... I am your English teacher from now on*. You are students. You are my students. You are in your first year at the University. You are all future engineers. You are future civil engineers. I hope you understand the civil engineering well.

We are at an English lesson now. This is our auditorium. The auditorium is on the eighth floor of a fourteen-storeyed building. It is not very large but it is light and clean enough. The walls of this room are white. The construction site drawings are on the wall. The door is blue and the windows are white. Its floor is brown and the ceiling is light green.

This is my table with a computer on it. That is a blackboard. These are desks. Let me see*. -What is your name? ("-My name is Parvin", answers the student.). Her name is Parvin. She sits near my table. Her bag is on the desk. His folder is also on the desk. Their books, bags and folders are on the desks too. I am at the table now. My text-book is in my hand. The text-book is well-binded. This is a newly published text-book for the students of Civil Engineering University. We are going to* have two

lessons a week. I am sure you are glad to learn English. You know about the English language from school years. We continue to study English at the University.

Now open your text-books and find page ten, please.

ŞƏRHLƏR

• I am your English teacher **from now on** - *bundan sonra, bundan belə, bu gündən etibarən* mən sizin ingilis dili müəlliminizəm.

from then on - o vaxtdan.
from six o'clock on - saat altıdan.

• **Let me see** - Qoyun fikirləşim. To let — feli icazə vermək, imkan vermək kimi ilkin mənalarından uzaqlaşmadan ingilis dilində bir çox ifadələrin əsasında durur. Məsələn, Let him speak - *Qoy danışsın.* Let me help you - *Icazə verin sizə kömək edim.* Don't let this happen again!-*Bir də belə şeyə yol verməyin!*, Let him wait!- *Qoy gözləsin!* Let's go!-*Gəlin gedək!* Let us not waste time - *Gəlin vaxt itirməyək!* Let's not argue about it - *Gəlin bu barədə mübahisə etməyək.* Let me alone – *Məni rahat (tək)* buraxın, və s.

• We **are going to** have two lessons a week — Həftədə *iki dərsimiz olacaq* (həftədə iki dərs keçməyə hazırlaşırıq / Həftədə iki dərs keçmək *niyyətindəyik).* To be **going to** ifadəsi mübtədanın yaxın gələcəkdə icra edəcəyi hərəkəti həyata keçirmək niyyətində olduğunu bildirir və *niyyətində olmaq, hazırlaşmaq, qət etmək* mənalarını kəsb edir. Məsələn, I am going to learn English at the University - *Universitetdə ingilis dili öyrənəcəyəm (öyrənmək niyyətindəyəm/öyrənməyi qət etmişəm).*

Active vocabulary

beginning *n.* - başlanğıc
a teacher *n.* - müəllim
a name *n.* - ad
your *pron.* - sizin, sənin
a student *n.* - tələbə
my *pron.* - mənim
the first year - birinci il (kurs)
a university *n.* - universitet
all *pron* - hamı, hər biri
future *a.* - gələcək
an engineer *n.* - mühəndis
a civil engineer - inşaat mühəndisi
civil engineering - inşaat mühəndisliyi
to hope *v.* - ümid etmək
to understand v. - başa düşmək
well *adv.*- yaxşı
this *pron.* - by
our *pron.*- bizim
an auditorium *n.* - auditoriya
the fourth *num.*- dördüncü
a floor *n.* 1. mərtəbə
2. döşəmə
storeyed *a.* - mərtəbəli
a building *n.* - bina, tikili
light *a.* 1. işıqlı
2.açıq rəngli
clean *a.* - təmiz
enough *a.& adv.* - kifayət qədər
a wall *n.* - divar
white *a.* - ağ, bəyaz
brown *a.* - şabalıdı, qəhvəyi
a ceiling *n.* - tavan
green *a.* - yaşıl
a computer *n.* - kompüter
near *adv.* - yaxın, yanında
his *pron.* - onun (kişi cinsinə aid)
her *pron.*- onun (qadın cinsinə aid)
a folder *n.* - qovluq, kağıztikən papka
also *adv.*- həmçinin,-da,-də
their *pron.* - onların
a text-book *n.*- dərslik
well-binded *a.* - yaxşı cildlənmiş
new *a.* - təzə
to publish *v.* - nəşr etmək
to be going to - niyyətində olmaq
to be sure - əmin olmaq
to be glad - şad olmaq
to learn *v.* - öyrənmək
to know *v.* - bilmək
a language *n.* - dil
the English language - Ingilis dili
school years - məktəb illəri
to continue *v.* - davam etmək
to study *v.* - təhsil almaq, oxumaq
to find *v.* - tapmaq
please - zəhmət olmasa, lütfən

Remember:

— What is your name? — Sizin adınız nədir?
— My name is Anar. — Mənim adım Anardır.
— What is her / his name? — Onun adı nədir?
— Her /his name is Nigar /Adil.
— Onun adı Nigardır /Adildir.

EXERCISES

Exercise 1. *Read the followings.*

... from now on. First year at the University. Civil engineers. I hope you understand. Civil engineering. At an English lesson. Our auditorium. This is. That is. On the fourth floor. A nine storeyed building. Very large. It is not very large. It is light. And clean enough. The walls of this room. The construction site. The door is blue. The windows are white. The ceiling is light green. This is my table. Let me see. Near my table. On the desk. Also on the desk. On the desks too. A newly published text-book. In my hand. Well-binded. Civil Engineering University. Two lessons a week. I am sure. To learn English. I am glad. The English language. From school years. Page ten.

Exercise 2. *Find answers in the text.*

1.Who is your English teacher from now on?
2.What year are you in at the University?
3.What are you?
4.What kind of future engineers are you?
5.What floor is our auditorium on?
6.Is the auditorium very large?

7.What colour is the door?
8.What colour are the windows?
9.Where does she sit?
10.Whose bag is on the desk?
11.What kind of textbook is this?
12.Are you glad to learn English?
13.Do you know about the English language?
14.Where is his folder?
15.Who continues to study English?

Exercise 3. *Insert personal pronouns (See: §1 of Grammar reference).*

1. ... am your teacher.
2. ... are students of Civil Engineering University.
3. Is ... a doctor?
4. ... is not a newly published text-book.
5. Are ... at the English lesson now?
6. ... all learn English?
7. Am ... here now?
8. Are ... in their first year at the University?
9. Is ... a chemical product?

Exercise 4. *Find English equivalents in the text.*

Müəllim, tələbə, ingilis dili müəllimi, bizim auditoriya, ingilis dili, gələcək mühəndis, inşaat mühəndisi, inşaat mühəndisləri universiteti. Otağın döşəməsi, tavanı, qapı və pəncərələri. İnşaat meydançası. Ağ, mavi.şabalıdı, açıq yaşıl. Stolun üstündə, əlimdə, stolun arxasında, lövhənin yanında. Təzə nəşr olunmuş dərslik. İngilis dilini öyrənmək. Onuncu səhifəni tapın. Əminəm. Şadam. Bu gündən etibarən. Yaxşı cildlənmiş.

Exercise 5. *Use the following words and phrases in your own sentences.*

A teacher, a student, a civil engineer, from now on, the walls of this room, near the table, books and folders, the English language, at the University, to know about, to study well, to open, to find, to learn English, light green, the fourth floor, a construction site, to be glad, to understand well.

Exercise 6. *Fill in the blanks with prepositions and adverbs.*

1.Please take your book ... the table.
2.Please put your text-book ... your bag.
3.The folder is ... desk.
4.The pen is ... the exercise book and the pencil is ... that book.
5.John is ... home now.
6.Mr.Brown is ... the room. He is ... the table and has a newspaper ... his hand.
7.Please go ... your table and sit ... .
8.Please take that text-book ... the table and write exercise five.
9.Please go ... the blackboard.
10.Please close your books and put them ... your folders.
11. Please take that long pencil.....your folder and put it ... the table.
12.Please go.....the room and find a piece of chalk.
13.Please look ... the blackboard.
14.I am ... the blackboard now.
15.Please come ... the room and answer my questions.
16.We live ... Baku and stay ... the dormitory.
17.Please pick up my pencil ... the folder ... your desk.
18.We are ... the English lesson now.

Exercise 7. *Insert articles wherever necessary.*

l.John is ... student. His friend Bob is ... student too.
2.I am ... student.
3.She is ... engineer.
4.Sally is ... civil engineer.
5.We are ... future engineers.
6.This is ... exercise-book.
7.London is ... fine city.
8.That is ... text. ... text is not very long.
9.The text-book is on ... table.
10.We come to ... University every day. We enter ... building and go into ... auditoriums.
11 .Come to ... blackboard, please.
12.I put this bag on .. the desk.

Exercise 8. *Use the appropriate form of "to be".*

l.My uncle ... a good engineer.
2.I ... in the room next to laboratory.
3.They ... civil engineers.
4. ... you at the lesson now?
5.... she in the auditorium too?
6.The walls of this room ... white.
7.This ... a newly published text-book.
8.Those books, bags and folders ... on the desks.
9.We ... in the country side in Absheron.
10.... you sure you speak good English?
11.John ... my friend.
12.Ali and Sahib ... friends.
13.My son ... a schoolboy.
14.All the students of our group ... at the lesson.

15.He ... twenty and her age ... nineteen.
16.His car ... in the yard.
17.Comrade Bunyadov and comrade Aliev ... our teachers.
18.Who ... she?
19.What ... they?
20.What... you?

Exercise 9. *Insert the appropriate case form of personal pronouns in brackets.*

1.I am sure our teacher is (she).
2.He is between (you) and (I).
3.We have some misunderstanding between (we).
4.These are very easy exercises. Do (they) at home, please.
5.This engineer works with (I). I know (he) well.
6.Write these words out in your exercise-books and learn (they), please.
7.Read this article and translate (it) into English, please.
8.I know this girl. She studies with (we).
9. My sister knows English well. I often write my homework with (she).
10.1 don't know (he). Is (he) a student of this university?

LESSON 2

[see: §§14, 15 of Grammar reference for details]

My Family

I was born in a remote mountain region of our republic. I went to school there and lived in the village until last year. As I entered the university I have to live* in Baku now. But my family still lives in the country. There are six of us in the family*. It consists of my father, my mother, two sisters and my brother. My football coach says I have quite a family.

My father is an engineer. He graduated from Azerbaijan Civil Engineering Institute. He works at a big construction joint venture in the region. His position is a construction manager.

My mother is a woman of forty - five*. She is very young in my eyes. She is an English teacher. She graduated from Azerbaijan State University of languages. She teaches English at school. She has got many pupils. She has not got bad pupils. Her pupils learn English well as a rule. When I was at school* my mother was my English teacher too.

My sisters are schoolgirls. Their names are... . One of my sisters is in the 10th form and the other, the youngest one*, is in the seventh form. Both of my sisters usually get excellent marks on different subjects. My mother is proud of her daughters. As to my brother*, he serves at the army. He is elder than me. He intends to enter the University when he returns from the army.

ŞƏRHLƏR

• As I entered the University I **have to live** in Baku now. - İnstituta daxil olduğumdan mən indi Bakıda yaşamalıyam.
"Must" modal felinin keçmiş və gələcək zaman formaları olmadığından **to have to** (eləcə də **to have got to)** ifadəsi bütün zaman formalarında onun əvəzləyicisi kimi işlədilir.
I have to learn English. - *İngilis dilini öyrənməliyəm (öyrənməli oluram).*
I had to speak English with her yesterday. -*Dunən mən onunla ingilis dilində danışmalı oldum.*
I shall have to stay at home tomorrow. -*Sabah mən evdə qalmalı olacağam.*

• **There are six of us** in the family. - *Ailədə altı nəfərik (Ailəmiz altı nəfərdən ibarətdir).*
Digər misalları müqayisə edin: **There are three of them** at the table. - *Stolda üç nəfərdirlər (Stol arxasında üç nəfər əyləşmişdir).*
There are eleven of us in our team. - *Komandamızda on bir nəfərik (Komandamızın tərkibində on bir nəfər vardır).*
There are 25 of us in our group. - *Qrupumuzda 25 nəfərik (Qrupumuzda 25 nəfər var).*
There are 30 of them in their group. -*Qruplarında 30 nəfərdirlər (Onların qruplarında 30 nəfər var).*

• My mother is **a woman of forty-five.** -*Anam qırx beş yaşlı qadındır.*

• **When I was at school** .... *Mən məktəbdə oxuyanda ...*
İngilis dilində zaman budaq cümləsi baş cümlədən qabaq və ya sonra gələ bilər. Müqayisə edin: **When I studied at the Institute** I would play football. — *Mən institutda oxuyanda futbol oynayardım.* I would sit on the bank of the river and

watch the sun rising **when I was in the country.** — *Mən kənddə olanda çayın sahilində oturar və günəşin çıxmasına tamaşa edərdim.*

- **the youngest one** - *ən kiçiyi* (yəni ailədə ondan kiçiyi yoxdur)
  Sifətin müqayisə və ya üstünlük dərəcəsi bə'zən yalnız mətn daxilində müəyyən edilir. Müqayisə edin:
  My younger sister is 15 = *Mənim kiçik bacımın 15 yaşı* var.(Ondan kiçik olan daha bir bacım var).
  My youngest sister is 15 = *Mənim kiçik baçımın 15 yaşı var*. (Ondan kiçik olan bacım yoxdur).

- As **to my brother,** he serves at the army. - *Qaldı ki qardaşım, **o** da əskərlikdədir (Qardaşıma gəldikdə, o əskərlikdədir).* **As to, as for** və as regards sinonim mürəkkəb önlüklər olub isimlərlə və əsasən, şəxs əvəzliklərinin obyekt halı ilə birlikdə işlədildikdə Azərbaycan dilinə *...gəlincə, ...gəldikdə, qaldı ki* sözləri ilə tərcümə olunur. Müqayisə edin: **As to the money,** I care no more about. - *Qaldı ki pul, mən daha onun qayğısını çəkmirəm.* ... but **as for me,** give me liberty or death! (Merriam-Webster).- *Mənə qalsa, mənə ya azadlıq ya da ölüm verin!* As **for the others,** they'll arrive later.- *Başqalarına gəldikdə, onlar sonra gələcəklər.* **As regards the second question** (O.Musayev), we are going to consider it later.- *İkinci məsələyə gəlincə, ona sonra baxmaq niyyətindəyik.* **As regards the military methods of both sides,** indeed the similarity is (Merriam-Webster) great. *-Hər iki tərəfin hərbi metodlarına gəldikdə, həqiqətən oxşarlıq böyukdür.*

Active vocabulary

a family *n.* - ailə
a woman *n.* - qadın
to be born v. - anadan olmaq
forty-five *num.* - qırx beş
remote a. - uzaq
an eye n. - göz
a region *n.* - rayon
in my eyes - mənim gözlərimdə

mountain a.& n.- dağ
as a rule - bir qayda olaraq
a village *n.* - kənd
the tenth form - onuncu sinif
until *prep. & conj.* - qədər, -dək
last year - keçən il
still *adv.* - hələ, hələ də
to consist of *v.* - ibarət olmaq
a father *n.* - ata
a mother *n.* - ana
a sister *n.* - bacı
a brother *n.* - qardaş
football *n.* - futbol
a coach *n.*- məşqçi
to graduate from *v.* - qurtarmaq, bitirmək
a position *n.* - vəzifə, mövqe
a joint venture - birgə müəssisə
seventh *num.* - yeddinci
the other *a.&pron.*- başqa, o biri
to serve *v.* - xidmət etmək
to intend *v.* - niyyətində olmaq
an army *n.* - ordu

Remember:

– Who is she? – O kimdir?
– She is my sister. – O mənim bacımdır.
– What is she? – O kimdir? (nəçidir?)
– She is our teacher? – O bizim müəllimimizdir.
– Who is that man? – He is my uncle.
– What is he? – He is an engineer.

EXERCISES

Exercise 1. *Read the followings.*

1.remote region.
2.mountain region.
3.was born.
4.in the village.
5.in the city.
6.went to school.
7.last year.
8.in the country.
9.six of us.
10.enter the university.
11.but my family.
12.two sisters and my brother.
13.football coach.

14.is an engineer.
15.graduated from.
16.works at.
17.a big construction.
18.in the region.
19.joint venture.
20.a construction manager.
21.a young woman.
22.a woman of forty-five.
23.university of languages.
24.teaches English.
25.serves at the army.

Exercise 2. *Find answers in the text.*

1.When were you born?
2. Where were you born?
3. Where did you live until last year?
4. Do you have to live in Baku now?
5. Why do you have to live in Baku?
6. How many members are there in your family?
7. Where does your family live?
8.What is your father?
9. What Institute did your father graduate from?
10.What does your mother teach at school?
11.How do the pupils study?
12.How old is your mother?
13.Are your sisters schoolgirls?
14.Which of them is in the seventh form?
15.When does your brother intend to enter the Institute?

Exercise 3. *Find English equivalents in the text.*

1 .Anadan olmuşam.
2. Uzaq dağ rayonu.
3. Bizim respublikamız.
4.İndi Bakıda yaşamalıyam.
5.Kənddə.
6. Rayonda.
7. İbarətdir.
8. Altı nəfərdən ibarətdir.

9.Atam mühəndisdir.
10. O, institutu bitirib.
11. Onun vəzifəsi.
12. Birgə müəssisə.
13. Qırx beş yaşlı qadın.
14. Bir qayda olaraq.
15. Onun şagirdləri.
16. Onuncu sinifdə.
17. Onların adları.
18. Məktəbdə.
19. Orduda.
20. O, ordudan qayıdanda.
21.Mən məktəbdə oxuyanda.

Exercise 4. *Use the following words and phrases in your own sentences.*

to be born, mountain, in, my eyes, to graduate from, to serve, civil engineer, last year, to be proud, to intend

Exercise 5. *Insert article where necessary:*

1.These students live in … big town.
2.She reads … English books.
3.At … English lesson we read … texts and speak English.
4.Those students know … English well.
5.I want to ask you … question.
6.My friend likes to read … English books.
7.We work hard at … this subject.
8.She is not (she's not) … doctor, she's … teacher.
9.This young man is … talented engineer.
10.All the students of … group are present to day.

Exercise 6. *Read and translate the following word combinations:*

at school; at time; in the classroom; at the lesson; before the English lesson; (to) ask questions; in the morning; late in the evening; (to) work hard at English; after lesson; (to) write much.

Exercise 7. *Read, transcribe and spell the following words; learn them:*

piano, house, electricity, avenue, floor, comfortable, magazine, calendar, model, armchair, alarm-clock, radio, refrigerator.

Exercise 8. *Open the brackets using the verbs in the required tense:*

1.We (to like) to listen to music.
2.I (to take) books from the library.
3.They (to work) hard at their English.
4.My parents (to live) in Baku.
5.She (to have) a book in her hand.
6.The teacher (to be) at the table.
7.His uncle (to live) in Guba.
8.Sometimes I (to ask) one of my friends to help me.
9.His brother (to be) a collective farmer.
10.She (to go) to school every day.

Exercise 9. *Fill in the blanks with the new words from the text:*

1. He graduated from … .
2. His pupils learn English … .
3. One of my sisters is … .
4. As to my brother … .
5. He works at … .

Exercise 10. *Translate into English:*

1.Dostum birinci kurs tələbəsidir. O, Texniki Universitetdə təhsil alır.
2.Adildən başqa mənim üç dostum var. Onlardan biri tələbədir, o biriləri isə əsgərdirlər.

3.Sən Universitetdə oxuyursan? Bəli. Sənin dostun Moskvadadır. Xeyr. O Kiyevdədir.
4.Siz harada yaşayırsınız?
5.Sən dostlarına kömək edirsənmi?
6.Siz dərslərinizi harada hazırlayırsınız?
7.Onlar tez-tez kitabxanaya gedirlər.

LESSON 3

[see: §§20, 21, 22, 32 of Grammar reference for details]

Our Flat

We live in a new 16-storeyed block of flats in Baki. It is situated in a very picturesque place not far from the Caspian Sea*. There is* a big supermarket on the ground floor and it is very convenient to do everyday shopping.

Our flat is on the fifth floor. It is very comfortable and well-planned. We have all modern conveniences, such as: central heating, electricity, gas, cold and hot running water and a telephone. There are three rooms, a kitchen, a bathroom and a corridor in our flat. There is also a balcony and we can enjoy a lovely view of the sea.

The largest room in our flat is the living room and we use it as

a dining room and as a sitting room. It has two large windows. In the middle of the room there is a big table and six chairs round it. Opposite the window there is a sideboard, built-in closet with lots of books, a TV-set and a video cassette recorder. There are two comfortable armchairs and a small coffee table in the right-hand corner*. There is also a sofa and an electric fire in our living room. We like the living room best of all, because in the evenings we gather there to have tea, watch TV, talk and rest.

My room is the smallest room*(one-mn) in our flat, but it is very cosy and light. There is a bed, a wardrobe, a desk, an armchair and several bookshelves in my room. There is a nice carpet on the floor. The walls in my room are light-brown and there are some pictures of modern painters on them. I keep a small radio set, a tape recorder and an alarm-clock in my room. I like my room very much, but from time to time I change it round. I quite often move the bed and change the pictures on the wall. When my friends come to see me I invite them into my room.

Our kitchen is large and light. We usually have breakfast and supper in the kitchen. It is well-equipped. We have got a refrigerator, a microwave oven, a coffeemaker and a toaster. We haven't got a dishwasher yet, because it is very expensive. Nevertheless I am sure we shall buy it in the immediate future.

Unfortunately the bathroom in our flat is too* small. You can see a washing-machine near the door. We have a vacuum-cleaner and it is in the bathroom too. The corridor of our flat is long and narrow. There is a big mirror in the corridor. We also keep our telephone in the corridor. In a word*, we have a nice flat.

ŞƏRHLƏR

- ... not far from the Caspian Sea. Dəniz, çay, okean ... adları müəyyən artiklla işlədilir. (Bu barədə bax: §§ ... of Grammar reference).

- There is a big supermarket on the ground floor ... –
- ... in the right-hand corner
- My room is the smallest room (one) in our flat, ... –
- Unfortunately the bathroom is too small.
- In a word, we have a nice flat.

Active vocabulary

a flat *n.* - mənzil
16-storeyed - 16 mərtəbəli
a block of flats - çoxmənzilli ev
to be situated *v.* - yerləşmək
picturesque *a.* - mənzərəli
the Caspian sea - Xəzər dənizi
a supermarket *n.* - supermarket
ground floor - birinci mərtəbə
convenient *a.* - rahat
to do shopping *v.* - bazarlıq etmək
comfortable *a.* - rahat, səliqəli
well-planned *a.*- yaxşı planlaşdırılmış
modern *a.*- müasir
modern conveniences - müasir rahatlıq vasitələri
to watch TV *v.*- televizora baxmaq
cosy *a.*- rahat
a wardrobe *n.* - paltar şkafı
a desk *n.* - yazı masası
a bookshelf *n.* - kitab rəfi
a carpet *n.* - xalça
a picture *n.* - şəkil, rəsm
a painter *n.*- rəssam
a tape-recorder *n.* - maqnitofon
an alarm-clock *n.* - zəngli saat
to change round - yerlərini dəyişdirmək (mebelin, stolun və s.)
well-equipped *a.*- yaxşı təchiz edilmiş
a refrigerator *n.*- soyuducu
a microwave oven *n.*-mikrodalğalı
central heating *n.* - mərkəzi qızdırıcı
electricity *n.* - elektrik
gas *n.*- qaz
running water *n.*- su kranı
a balcony *n.* - balkon.eyvan
a bathroom *n.*- vanna otağı
to enjoy *v.* - ləzzət almaq, həzz almaq
lovely *a.* - gözəl
a view *n.* - mənzərə
a living room *n.* - ümumi **otaq**
to use *v.*- istifadə etmək
a dining room *n.*- yemək otağı
a sitting room *n.*- qonaq otağı
in the middle of - ortasında
a sideboard *n.*- bufet
built-in closet *n.*- divar şkafı
a video cassette recorder *n.*- videomaqnitofon
an armchair *n.*- kreslo
a coffee table *n.* - jurnal stolu

right-hand corner - sağ künc
a sofa *n.* - divan
to gather *v.* - yığışmaq, toplaşmaq
an electric fire *n.*- elektrik sobası
a coffeemaker *n.*-qəhvə dəmləyən
immediate future - ən yaxın gələcək
a toaster *n.*-toster (çörək qızardan)
a dishwasher *n.* - qabyuyan maşın
expensive *a.*- baha
nevertheless *adv.*- bununla belə
a washing machine *n.*- paltaryuyan maşın
a vacuum-cleaner *n.*- tozsoran
narrow *a.*- dar, ensiz
a mirror *n.*- güzgü
in a word - bir sözlə

Remember:

There is no place like home.
East or west home is best –
Gəzməyə qərib ölkə, ölməyə vətən yaxşı.

EXERCISES

Exercise 1. *Read the followings:*

immediate future, a dishwasher, nevertheless a vacuum-cleaner, a sideboard, built-in closet, a toaster, a video cassette recorder, a mirror

Exercise 2. *Find answers in the text:*

1.How many rooms are there in our flat?
2. Where is the big table and six chairs round it?
3. Do you like your room?
4. Is there a big mirror in the corridor?
5. Do you have a nice flat?

Exercise 3. *Find English equivalents in the text:*

1. Bizim mənzilimiz beşinci mərtəbədədir.
2. Mənzilimizdə mənim otağım ən kiçik otaqdır.
3. Dostlarım məni görməyə gələndə mən onları öz otağıma dəvət edirəm.
4. Biz adətən səhər və axşam yeməyini mətbəxtdə yeyirik.
5. Dəhlizdə böyük güzgü var.
6. Bir sözlə, bizim qəşəng mənzilimiz var.

Exercise 4. *Use the following words in you own sentences*:

a block of flats, convenient, comfortable, modern, a wardrobe, a carpet, an alarm-clock, a refrigerator, electricity, in the middle, an armchair, a mirror.

Exercise 5. *Read the followings and use them in your own sentences*:

picturesque, supermarket, convenient, comfortable, conveniences, corridor, enjoy, opposite, wardrobe, a microwave oven, a toaster.

Exercise 6. *Find answers in the text*:

1.Where do you live?
2.Where is your flat?
3.How many rooms are there in your flat?
4. Which floor is your flat on?
5.What is there in your bedroom (study)?
6.What is in your living room?
7.Have you got a telephone?
8.Do you like your room?

Exercise 7. *Make the following sentences a) negative, b) interrogative*:

1.My brother has a flat in a large house.

2.It is a dining-room.
3.The table and the chairs stand in the middle of the room.
4. All the books are in the bookcase.
5.I like to spend my free time at my brother's place.
6.They take a bus near the house.
7.My friend's father is an officer.

Exercise 8. *Answer the following questions:*

1.What is your brother?
2.In what street does he live?
3.Where is this street?
4.Is your brother married?
5.Do they go to school?
6.What is your brother's wife?
7.How many books do you have?
8.Is this flat in a new house?

Exercise 9. *Translate into English*:

Mənim mənzilim var. O, Axundov küçəsindədir. O, böyük və işıqlıdır. Yemək otağında iki pəncərə var. Otağın ortasında dəyirmi stol və ətrafında stullar var. Pəncərənin yanında divan var. Küncdə televizor var. O, rəngli və sonuncu modeldir. Yataq otağında 2 taxta çarpayı var. Bundan başqa paltar şkafı və bər-bəzək stolu da var. Kabinetdə yazı stolu və kitab şkafı var. Kitab şkafı yazı stolunun yanındadır. Bizim kitablarımız kitab şkafındadır. Bunlardan başqa kitab şkafında ingilis, rus, fransız dillərində də kitablar var. Bizim mənzilimiz gözəl və rahatdır. Evimizin qabağında gözəl bir park var. Biz adətən orada dincəlirik.

Exercise 10. *Topics for oral work and written composition*:

1.My flat. 2. Your room. 3. My friend's room in the Hostel.

LESSON 4

[see: §§23, 24, 32, 33 of Grammar reference for details]

My Working Day

I am not an early riser and it is very difficult for me to get out of bed, especially in winter. So the alarm-clock in my room wakes me up at 7 o'clock on weekdays and my working day begins. I switch on my tape-recorder and do my morning exercises. Then I go into the bathroom, take a warm shower, and shave. I return to my bedroom and get dressed.

My mother usually makes breakfast for me. But when she is away on business or just doesn't have to get up early*, I make breakfast myself. I switch off my tape-recorder and turn on the radio to listen to the latest news while having breakfast.

I leave home at 7:30 as a rule, but sometimes I have to leave at a quarter to eight. I often walk to the nearest underground station. It takes me half an hour to get to work by metro. But I don't want to waste my time on the train. I have got a small cassette-player and I listen to different English texts and dialogues. Sometimes I read a book and retell it silently. If I come across an interesting expression I try to memorize it*. I also write some of the new words in my note-book and learn them.

I am not a professional employee. I finished school two years

ago and wanted to enter Baku State University, but unfortunately I couldn't pass through testing. The first thing I thought two years ago, when I became aware of my failure to enter the University, to work somewhere. It was not easy to find a job, but I managed to get a position of a secretary in a small business company. Company management agreed to take me because I had learned to work on a computer and business organization at school. And besides, I passed my English school-leaving exam with an excellent mark and I am able to express my thought in English and understand English speaking people.

I usually arrive at work at five minutes to nine though my working day begins at 9 sharp. There are always some fax messages on my table. I have to translate them from English into Azeri. Sometimes my boss wants me to write a letter to our business partners abroad. There are also a lot of phone calls which I am to answer*.

At 1 o'clock in the afternoon we have lunch. We usually have lunch in a small cafe just round the corner. At 2 o'clock we come back to work. And we work till five o'clock. During the working day we also have some short coffee breaks. But sometimes we have no time for them.

I come home at 7 o'clock in the evening. My parents are usually at home. We have dinner together. Then we sit in the living room, drink tea, watch TV or just talk. Occasionally I have to stay at work till 6 or even 7 o'clock in the evening. When we have a lot of things to do we go to work on Saturdays too. But generally we work five days a week. We work on Monday, Tuesday, Wednesday, Thursday and Friday. So by the end of the week I get very tired. All I can do on Sundays is to sleep till eleven o'clock, watch television, listen to music or read something in English. And of course, I always look forward to my next working day* because I like my job. That is all I can tell you about my working day.

ŞƏRHLƏR

- But when she ... **doesn't have to** get up early, ... *Lakin o yuxudan erkən durası (durmalı) olmayanda.* Must modal felinin ekvivalenti **have (has) to** olan cümlələrin sual və inkar formalarını düzəldərkən to have felindən deyil, to do köməkçi felindən istifadə edilir. Məsələn: I have to translate them into English - *Mən onları inkilis dilinə tərcümə etməliyəm.* Sual: Do I have to translate them into English?
İnkar: I don't have to translate them into English.

- ... **I** try to **memorize** it — *Onu yadda saxlamağa (əzbərləməyə) çalışıram.* To memorize felinə sinonim olan remember, recollect, recall, remind və reminisce fellərinin işlənməsinə fikir verin: **remember** - yadda saxlamaq, xatırlamaq. What do you remember about him? - *Onun barəsində yadınızda nə qalıb?* Remember what I told you.- *Dediyimi yadınızda saxlayın.* I don't remember.- *Yadımda deyil (yadıma kəlmir, unutmuşam).* He remembers that day as though it were yesterday.- *O künü elə xatırlayır ki, elə bil dünən olub.* **recollect** - yada salmaq (itiriləni, yaddan çıxanı və c.), xatırlamaq. I am trying to recollect his name. - *Onun adını yadıma salmağa çalışıram.* **remind** - (müvəqqəti yaddan çıxanı, unudulanı) yada salmaq, xatırlamaq. This reminds me of a story - *Bu mənim yadıma bir əhvalatı salır (xatırladır).* He reminds me of my brother. - *O, mənə qardaşımı xatırladır.* Remind me to ask him. - *Yadıma salın ondan soruşum.* **recall** - yada salmaq, yadına salmaq (və nitqində işlətmək). I can't recall the words of the song. - *Mahnının sözlərini yadıma sala bilmirəm.* **reminisce** - (keçmişdə olub köçənləri həsrətlə) yada salmaq, xatırlamaq. She hates to reminisce about the past. - *Onun keçmişi xatırlamaqdan zəhləsi gedir.* Old college friends like to reminisce.- *Köhnə kollec dostları keçmişi xatırlamağı xoşlayırlar.*

- There are also a lot of phone calls which I **am to answer** - *Çoxlu telefon zəngləri olur ki, onlara mən cavab verməliyəm.* Must

modal felinin daha bir ekvivalenti **be to** (am, is, are to) icrası mütləq olan, əvvəlcədən nəzərdə tutulan və planlaşdırılan hərəkətləri ifadə etmək üçün işlədilir. Belə strukturların sual və inkar formalarında to be felinin özündən, yəni onun şəxslər üzrə müvafiq formalarından (am, is, are) istifadə olunur. Məsələn: I am to answer. -Am I to answer? - I am not to answer.

• And, of course, I **look forward to** my next working day because I like my job - *Əlbəttə, mən növbəti iş günümü səbirsizliklə gözləyirəm, çünki mən öz işimi sevirəm.*

Active vocabulary

an early riser - tezdən duran
to get up *v.* - durmaq, ayağa qalxmaq
especially *adv.* - xüsusilə
to do morning exercises - səhər gimnastikası etmək
to get dressed *v.* - geyinmək
to switch on *v.*- qoşmaq, işə salmaq. Syn.: to turn on
to switch off *v.*- kəsmək, dayandırmaq. Syn.: to turn off
the latest news - son xəbərlər
underground *n.*- metro
station *n*- stansiya, dayanacaq
to waste time - vaxt itirmək
cassette-player *n* - cib kasset çaldıranı
dialogue *n.*- dialoq
retell *v.*- nağıl etmək.danışmaq
silently *adv.*- səssiz-səmirsiz
to come across *v.*- rast gəlmək, qarşısına çıxmaq
to memorize *v.*- yadda saxlamaq
an employee *n.* - əməkdaş, işçi
unfortunately *adv.*- təəssüf ki, bədbəxtlikdən
pass through testing – yoxlamadan (testdən) keçmək
to become aware of - agah olmaq, xəbər tutmaq
failure *p.*- uğursuzluq
to find a job - iş tapmaq
to manage *v.*- nail olmaq
a position of a secretary – katib vəzifəsi
a company *n.* - şirkət
company management - şirkətin rəhbərliyi, idarə heyəti
to agree (with) *v.*- razılaşmaq
an organization *n.* - təşkilat
business organization – karküzarlıq
school-leaving exam - buraxılış imtahanı

excellent *a.* - əla, çox gözəl
at 9 sharp - düz saat 9-da, saat 9 tamamda
a fax message - faksla verilən xəbər
boss *p.* - rəis
partner *n.*.- tərəfdaş
phone call - telefon zəngi
to answer a phone call – telefon zənginə cavab vermək
cafe *n.*- kafe (kiçik restoran)
a break *p.* - tənəffüs, fasilə
then *adv*.- sonra
occasionally *adv*.- bəzən, hərdənbir
Monday *p.* - bazar ertəsi
Tuesday *p.* - çərşənbə axşamı
Wednesday *p.* - çərşənbə
Thursday *n.* - cümə axşamı
Friday *p.*- cümə
Saturday *n.*- şənbə
Sunday *p*- bazar
to get tired - yorulmaq Syn.: to be tired
to sleep *v*.- yatmaq
of course - əlbəttə Syn.: certainly
always *adv*.- həmişə
a quarter *n.* - on beş dəqiqə
till *prep*.- qədər, -dək
because *conj*.- çünki, ona görə ki
to tell *v*.- demək, söyləmək

Remember:

I leave home at a quarter to eight - *Mən saat səkkizə 15 dəqiqə qalmış evdən çıxıram.*
She leaves home at a quarter past seven- *O, saat səkkizə 15 dəqiqə işləmiş evdən çıxır.*
It is nine o'clock - *Saat doqquzdur.*
It is ten minutes to ten - *Saat 10-a 10 dəqiqə qalır.*
It is ten minutes past ten - *Saat 11-ə 10 dəqiqə işləyib.*
It is half past ten - *Saat 11-in yarısıdır*

EXERCISES

Exercise 1. *Read the followings.*

It is difficult. To get out of bed. Especially in winter. In my room. At 7 o'clock. On weekdays. Take a warm shower. Return to my bedroom. She is away on business. Just doesn't have to get up early. To listen to the latest news. As a rule. The nearest underground station. By metro. To waste time. On the train. A small cassette-player. Texts and dialogues. An interesting expression. A professional employee. Two years ago. To enter Baki University. Pass through testing. I became aware of my failure. To find a job. To get a position of a secretary. A small business company. Company management. To work on a computer. At five minutes to nine. I have to translate them. From English into Azeri. Our business partners abroad. A lot of phone calls. In the afternoon. In a small cafe. A lot of things to do. Five days a week. Listen to music. Next working day.

Exercise 2. *Find answers in the text.*

l.Are you an early riser?
2.1s it easy for you to get up early?
3.Do you wake up yourself or does an alarm-clock wake you up?
4.Do you do your morning exercises?
5.Which do you prefer: a warm or a cold shower in the morning?
6.Do you make breakfast yourself?
7.Do you listen to the latest news while having breakfast?
8.What time do you leave home?
9. How much does it take you to get to work by metro?
10. What do you do on the train?
11. Where do you work?
12.Are you a professional employee?

13. When did you finish school?
14.Where do you usually have lunch?
15.Who do you sometimes write a letter to?
16.What time do you come home?
17.What do you usually do in the evening?
18.How many days a week do you work?
19.Do you work on Sundays?

Exercise 3. *Insert reciprocal pronouns.*

1.We couldn't hear … words for the wind.
2.He smoked … cigarette after … .
3.These books are complimentary to … .
4.Although they lived in the same street they rarely saw …
5.The new-comer shook hands with the host and nodded to … in the room.

Exercise 4. *Use the verbs in brackets in the present or past indefinite tense forms.*

1.Stratford – on – Avon (to be) a small town in central England where Shakespeare (to be born).
2.Latin (to be) a dead language now, but it (to be) the international language some four centuries ago.
3.Some two centuries ago, when there (not to be) trains, cars and trams, people (to travel) in carriages.
4.In some carriages the driver (to stand) or (to sit) behind the carriage.

Exercise 5. *Insert appropriate degree of the adjectives in brackets.*

1.My brother is much … than myself (young).
2.What is the … news? (late)
3.The opera theatre is one of … buildings in the city (beautiful).
4.This problem is as … as the others (serious).

Exercise 6. *Make the following sentences interrogative and negative.*

1. She has to translate this article from English into Azeri.
2.She has an interesting article.
3.It is difficult to find a job.
4.I was to go to see the doctor.
5. You must come in time.

Exercise 7. *Use the following words and phrases in your own sentences.*

to get up, to get dressed, a school-leaving exam, a break, always, to get tired, a station, a company, an underground, to find a job.

Exercise 8. *Insert appropriate form of "to be" or "to have".*

1.I did not know who (to be) my travelling companion.
2.According to the state plan, many new houses … (to build) this year.
3.The girl … to take care of her younger sister and brothers.
4.He … just come from abroad.
5.The metric system … a system of measures and weights which … first adopted in France.

Exercise 9. *Find English equivalents in the text.*

1.Anam adətən səhər yeməyini mənimlə yeyir.
2.Bir qayda olaraq mən evi 8-in yarısında tərk edirəm.
3.Mən həmçinin yeni sözlərin bəzilərini qeyd dəftərimə yazıram və onları öyrənirəm.
4.Mən məktəbi iki il əvvəl qurtardım və Bakı Dövlət Universitetinə daxil olmaq istədim.
5.Biz saat 5-ə qədər işləyirik.
6.Mən axşam saat 7-də evə gəlirəm.

7.Biz birlikdə nahar edirik.
8.Mən işimi xoşlayıram.

Exercise 10. *Fill in blanks with modal verbs: can, may, must:*

1.You … take this book: I don't need it.
2.You … read this article. You have knowledge enough.
3.You … not play football in the street.
4.They … use dictionaries at the translation test.
5.You … swim in this sea.
6.You … take an active part in the social life of our university.

LESSON 5

[see: §30, 31, 38 of Grammar reference for details]

Seasons

There are four seasons in a year: spring, summer, autumn and winter. Every season is beautiful in its own way.

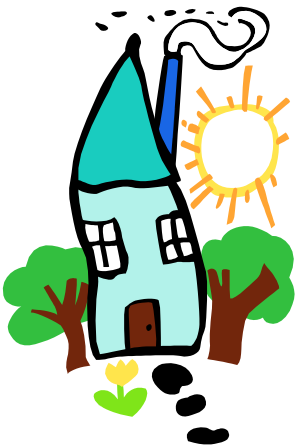

Spring is a pleasant season. When spring comes the nature awakens from its long winter sleep. The days become longer and the nights shorter. The ground is covered* with green grass and the first flowers. The air is fresh, the sky is blue and cloudless most of the time, and the sun shines brightly. The trees are in full blossom. The nightingale begins to sing its lovely songs, and sweet melodies may be heard from every wood and park. It sometimes

rains in spring but the rain is warm and pleasant. The days are warm and everything is full of life and joy, it looks fresh and new everywhere.

Spring is followed by summer. The weather is usually fine in summer, but it can be very hot, especially in July. The days are long in summer and the nights are short. In July the sun rises very early. In some parts of the Globe sometimes there are storms with thunder and lightning. In summer people try to get away from the city noise and spend more time in the open air. They pick mushrooms and berries in the forest, swim in the rivers and lakes, go fishing and boating. Most people prefer to have their holidays in summer. Everybody likes to swim in the sea and lie in the sun and sunbathe on the shore of the sea in summer.

Autumn begins in September. The leaves turn yellow, red and brown and fall to the ground. Most birds migrate* to warm countries. It is a beautiful time when the sky is cloudless, the trees around are golden, the air is transparent and is still warm. But gradually it gets colder and colder, and as we know, autumn is rather a rainy season. It often rains in October and November. Autumn is also the season of harvest. People gather cottons, grapes and pick almost all sorts of fruits.

In winter the sun sets early and rises late. It is the coldest season in the year. The rivers and lakes are frozen over in many parts of the world. It often snows and the sun shines rarely. The air is frosty. Some people do not like to go out in such weather, but some, on the contrary, do* like to be out for skating or skiing

because winter is a good time for sports.

The weather depends on the season and the climate of the country in general. For instance, winter in England is not very cold and it does not snow* much, and very often snow melts when it falls. As to Azerbaijan, we have different climatic conditions here and each climatic zone adorns its seasons in its own way.

ŞƏRHLƏR

- The ground is covered* with green grass and the first flowers — *Torpağın üzü yaşıl otlarla və ilk çiçəklərlə örtülür.* İngilis dilində felin məchul növü to be felinin müvafiq şəxs və zaman formaları və əsas məna daşıyan felin keçmiş zaman feli sifəti (participle II) vasitəsilə düzəlir. (Ətraflı məlumat almaq üçün bax: §40 of Grammar reference).

- Most birds migrate* to warm countries - *Quşların çoxu isti ölkələrə uçub (köçüb) gedirlər.* Migrate feli "köçmək" mənasında insanlara aid edildikdə to move to, to remove to fellərinə, quşlara aid edildikdə to fly away felinə sinonim kimi işlədilir.

- Some do not like to go out in such weather, but some, on the contrary, do* like to be out... - *Bəzi adamlar belə havada bayıra çıxmaq istəmirlər, bə'ziləri isə əksinə, bayırda olmağı...çox xoşlayırlar.* Əsas fellərin qarşısında do işlədildikdə emfatik məna kəsb edir, yəni mənanın qüvvətləndirilməsinə xidmət edir.Məsələn, Do pay us a visit!- *Buyurun, bizə gəlin!* Do be quiet!- *Səsinizi kəsin!* I do believe you!- *Əlbəttə mən sizə inanıram!* I do want to be sure - *Mən əmin olmaq istəyirəm.* I do remember it well - *Çox yaxşı yadımdadır (xatırlayıram).,* və s.

- ... it does not snow* much... - *çox da qar yağmır...* To snow – *qar yağmaq,* to rain -*yağış yağmaq,* to hail - *dolu yağmaq* kimi fellərin xəbər vəzifəsində işləndikləri şəxssiz cümlələrin sual və

inkar formalarını düzəltmək üçün indiki zamanın qeyri-müəyyən formasında **does** (does not, doesn't), davamedici formasında isə **is** (is not, isn't) işlədilir. Məsələn: *It rains much in April. Does it rain much in April? It does not rain much in April.; It is hailing. Is it hailing? It is not hailing.*

Active vocabulary

seasons *n.*- fəsillər
spring *n.*- yaz, bahar
summer *n.*- jaj
autumn *n.*- payız
winter *n.*- qış
nature *n.*- təbiət
to awaken v.- oyanmaq,ayılmaq
to cover v.- örtmək
fresh *a.*- təmiz; tər;təzə
cloudless *a.*- buludsuz
to be in blossom - çiçək açmaq, çiçəklənmək
nightingale *n.* - bülbül
sweet *a.* - şirin;məlahətli
melody *n.*- mölodiya
wood(s) *n.*- (kiçik) möşə
everything *pron.*- hər şey
joy *n.*- sevinc, nəşə
everywhere *adv.*- hər yer(də), hər tərəf(də)
weather *n.*- hava
hot *a.*- isti
storm *n.*- tufan
to rise (rose, risen) v.- qalxmaq, çıxmaq
the Globe *n.*- yer kürəsi
thunder *n.*- göy gurultusu, ildırım
lightning *n.* - şimşək
to get away *v.*- getmək, tərk etmək, çıxıb getmək
to lie (lay, lain) *v.*- uzanmaq
to sunbathe *v.*- (gündən) qaralmaq
to turn yellow - saralmaq
to fall (fell, fallen) *v.*- düşmək
to migrate *v.*- köçmək
golden *a.*- qızılı
transparent *a.* - təmiz.şəffaf
gradually *adv.* - tədricən
rainy *a.*- yağışlı, yağmurlu
to rain *v.*- yağış yağmaq
harvest *n.*- məhsul
cotton *n.*- pambıq
grapes *n.*- üzüm
fruits *n.* - meyvə
to set (set, set) *v.*- batmaq
to freeze (froze, frozen) *v.*- donmaq, buz bağlamaq
to snow *v.*- qar yağmaq
to shine (shone, shone) *v.*- parıldamaq, şəfəq saçmaq
rarely *adv.*- hərdənbir, arabir
frosty *a.*- şaxtalı
on the contrary - əksinə
to skate *v.*- konki sürmək

to ski (skild, skild) *v.*- xizək sürmək
general *a.*- ümumi
in general - ümumiyyətlə
to depend on *v.*- asılı olmaq
climate *n.*- iqlim
zone *n.*- zona
to pick *v.*- yığmaq.dərmək
mushroom *n.*- göbələk
berry *n.* - giləmeyvə
to swim (swam, swum) *v.*- üzmək
river *n.* - çay
lake *n.* - göl
to go fishing *v.*- balıq tutmaqla məşğul olmaq
to go boating *v.*- qayıq sürməklə məşğul olmaq
to prefer *v.*- üstün tutmaq
climatic zone - iqlim qurşağı
for instance - məsələn
to melt *v.*- ərimək
to adorn *v.*- bəzəmək, zinət vermək
in its own way - özünə görə, özünə xas olan tərzdə

Remember:

in 1963; in September; on Sunday; at 6 o'clock
"I wonder what the weather will be like?
I hope, it'll keep fine".
at noon, at night, in the daytime.

EXERCISES

Exercise 1. *Read the followings.*

The climate of the south of England is much milder then that of Scotland. In the north the winters are harder. When there are eight degrees of frost in England it is freezing hard. The damp climate makes people feel the cold more. On a frosty morning hoarfrost covers the country. When the ice on the lakes is thick enough, it is covered with scatters.

Exercise 2. *Find answers in the text.*

1.How many seasons are there in a year?
2.When does the nature awaken from her long winter sleep?
3.Why do we like spring so much?
4.Why do people try to spend more time in the open air in summer?
5.Is summer the best season for tourism?
6.Where did you go last summer?
7.Do you like autumn?
8.What do you usually do on a nasty* (pis) rainy day?
9.What is the weather like in winter?
10.Do you go in for skating or skiing?
11.Were you fond of playing snowballs and making snowmen when you were a child?
12.Most people prefer summer to any other season of the year. What about you?
13.Which is the best season for you?
14.What are the advantages* (üstünlüklər) and disadvantages* (çatışmamazlıqlar) of each season?

Exercise 3. *Translate from Azerbaijan into English:*

1. Mənə soyuqdur. Pəncərəni örtün.
2. Qışda havalar necə olur?
3. Yağış yağır,zəhmət olmasa, çətirimi verin.
4. Hava soyuq və şaxtalıdır.
5. İldə 365 gün var.
6. Yaydan sonra payız gəlir.
7. Hər həftə altı gündən ibarətdir.
8. Payız ilin sonuncu fəslidir.
9. Həyətdə çoxlu adam var.
10. Payızda tez-tez yağış yağır.

Remember:

After rains comes fair weather.
Yaman günün ömrü az olar.
Everything is good in its season.
Hər şey öz fəslində (vaxtında) yaxşıdır.

Exercise 4. *Answer the following questions:*

1.What seasons of the year do you know?
2.What kind of weather do we have in March?
3.What do you know about the spring?
4.What places do people leave for in summer?
5.Why do we like summer time?
6.Do you like winter days?

Exercise 5. *Fill in the blanks with prepositions:*

1.It is cold today. The sky is covered … dark clouds, a cold wind is blowing … the sea.
3.The temperature is … zero and the snow is melting now.
4.The sun is shinning brightly … the sky.
5.The water is very cold … winter mornings.
6.Summer is the time … a lot … fruit and vegetables.
7. … May the weather gets so hot that some people start going … the seaside to swim … the sea and get sunburnt.

Exercise 6. *Complete the following sentences using the words in brackets:*

1.There (to be) a good fall of snow yesterday.
2.It (to be) foggy yesterday morning.

3.The clouds (to be) felting.
4.There (to be) is hardly any cloud in it.
5.The rain (to fall) heavily last night.

Exercise 7. *Ask one another questions using the words and word combinations given below:*

season, summer, hot, cold, the sun, to shine brightly, to swim, to fish (to go fishing), to lie in the sun (on the sand), to pick flowers, to spend one's vocation (holiday) at the seaside; to travel by car, to go cycling, in a rest home, on the shore.

Exercise 8. *a) Read the following text. Give a tittle to the story, b) Retell the story using the vocabulary of the lesson:*

The weather in England can change very quickly. One day last week I went for a walk in the country. When I started early in the morning the weather was beautiful. The sun was shining, the sky was blue and there were no clouds at all. In the middle of the morning a sudden change came. A cool wind started to blow, black clouds covered the sun and in a very short time it started to rain heavily. There were no houses in sight and I had no coat with me. So I got very wet indeed and very cold too about an hour I managed to catch a bus which took me home. But when I arrived I was shivering and sneezing and I've had a cold ever since. We sometimes say that England is the only country where you can have four seasons in a day.

Exercise 9. *Make up sentences using the following words and expressions:*

to come to life, to go on an excursion, to rain, cats and dogs, to be like, to go to the forest, to grow ripe, cloud, friend, care, suddenly, bad, to become, warm, sunrise.

Exercise 10. *Translate into English:*

1.İlin dörd fəsli var: yaz, yay, payız, qış. Qış ilin ən soyuq, yay isə ən isti fəslidir.
2.Qış idman üçün ən yaxşı vaxtdır. Çünki qar yağanda uşaqlar qarda oynamağı xoşlayırlar.
3.Azərbaycanın yayı çox yaxşı olur.
4.Bəzi uşaqlar Xəzər dənizində çimməyi çox sevirlər.
5.Yayda Bakı çox isti olur.
6.Noyabr payızın sonuncu ayıdır.
7.Bu gün hava buludlu olacaq.
8.Onun saçı qar kimi ağdır.
9.Ölkəmizdə ən gözəl şəhər hansıdır?
10.Sənin ən sevimli fəslin hansıdır?

LESSON 6

[see: §41, 42 of Grammar reference for details]

Time

It is not very difficult to tell time in English. First of all let's deal with the hours: we say, it's one o'clock, two o'clock, three o'clock and so on. Twelve o'clock may refer to midnight or to midday. Then for the quarters we say for instance, it's a quarter past eight, half past eight, a quarter to nine. Sometimes people just say eight-fifteen, instead of a quarter past eight, and eight-thirty, instead of half past eight. We say other times as follows: five minutes past eight, or simply, five past eight. Similarly, ten past eight, twenty past eight, twenty-five past eight, twenty-five to nine, twenty to nine, five to nine.

We can tell the time by a clock or a watch. A clock is big; it is

usually on the wall, or it stands on the table. A watch is small; we can put it in our pocket or wear it on our wrist with a leather-strap, ribbon or watch-band.

Watches and clocks have figures on their faces, and two hands, a long hand which points to the minutes and a short hand which points to the hours. Some clocks have three hands, a long hand, a short hand and very short one to point to the seconds.

If a clock or a watch tells the right time, we say that the watch is right.

If a watch gains, we say that the watch is fast and if it loses we say that it is slow.

When a watch goes wrong we take it to a watchmaker and have it repaired, cleaned and regulated.

You must not forget to wind you watch up regularly. If you don't do it, it may stop. We usually set our watches by the radio-time signal.

Dialogues

Sevil: It's getting late. Where is Lala? Doesn't she know (that) we are waiting for her?

Lala: She does. But she never comes on time and always find a good excuse. Oh, here, she is late as usual.

Sevil: Why are you so late Lala?

Lala: Am I? Have a look at my watch. It is a quarter past three by mine. I am only five minutes late. It's so difficult to come always on time.

Sevil: This is the last day of winter. We must put our clocks on to summer time.

Lala: Must?

Sevil: Oh, of course. Everyone must put his clock on one hour in summer.
Lala: I see. You really must get up one hour earlier.
Sevil: Yes, the sun rises earlier and sets later, and we want to get all the sunlight we can.
Lala: So you get a nice long afternoon and evening for play during the light.
Sevil: That's just it!
Lala: I suppose they do it in many countries. Do they?
Sevil: Yes.

Remember

An hour in the morning is worth two in the evening.	– Gecənin xeyrindən gündüzün şəri yaxşıdır
(It's) as clear as day	– Gün kimi aydındır.
Better late than never	– Heç etməməkdənsə, gec etmək yaxşıdır.
Never put off till tomorrow what you can do today	– Bu cünün işini sabaha qoyma.
Times flies	– Vaxt uçur.
Time and tide wait for no man	– Vaxt gözləmir.

Active vocabulary

hour – saan (60 dəqiqə)
o'clock – saat (vaxt)
for refer – 1) istinad etmək, əsaslanmaq; 2) göndərmək (to); 3) müraciət etmək; 4) aid olmaq, həvalə etmək
for instance – məsələn
quarter – 1) *n.* rüb, çərək, dörddə bir, 2) 15 dəqiqə
instead of – əvəzində; ... etməkdənsə
pocket – 1) *n.* cib; 2) cibinə qoymaq, mənimsəmək; oğurlamaq

wear (wore; worn) – geymək
wrist – bilək; ~ watch – qol saatı
leather-strap – dəri qayış
ribbon – lent, bafta
watch-band – saat bağı (qayışı)
figure – 1) *n.* fiqura, boy-buxun; 2) şəxsiyyət; 3) rəqəm
be fast – qabağa getmək (saat)
watchmaker – saatsaz
repair – 1) *n.* təmir; 2) *v.* təmir etmək, süzəltmək
regulate – 1) tənzim etmək; qaydaya salmaq, 2) uygunlaşdırmaq
to lose (lost; lost) – 1) gecikmək, 2) itirmək, 3) uduzmaq
gain – 1) gəlir, xeyir, mənfəət, 2) qazanmaq, əldə etmək

what's the time (danışıq forması) – saat neçədir?
what time is it (neytral forma) – – saat neçədir?
to come (be) in tie (for something) – vaxtında gəlmək, gecikməmək
to come (be) on time – vaxtında gəlmək
to find a good excuse – haqq qazandırmaq, üzürlü səbəb
it's getting late – artıq gecdir

late as usual – həmişəki kimi gecikmək
later than usual – həmişəkindən gec

EXERCISES

Exercise 1. *Write the following verbs in the third person singular of the present Simple and use them in sentences of your own:*

read, write, finish, march, rise, dress, study, lie, go, say, have, see, copy, take, explain, wash, be, know, do, play

Exercise 2. *Put the following sentences into the interrogative, negative and negative-interrogative forms:*

1.Dilara always brings some flowers with her.
2.They want to buy some new chairs.
3.We do some exercises in writing.
4.He likes to speak English to her.
5.In the evening my parents watch TV or listen in.
6.She knows how to tell the time in English.

7.Watches and clocks have figures on their faces.
8.My watch gains.
9.His watch goes wrong.
10.My aunt's clock loses.

Exercise 3. *Answer the following questions:*

1.Where do you live? How do you walk to the University?
2.What song is she playing? Does she play the piano well?
3.Do you think she works hard at the pronunciation?
4.How often do you write dictations? Do you make many mistakes in them?
5.May I come to you place in the evening? At what time are you going to do the translation?

Exercise 4. *Ask special and alternative questions about the text.*

Exercise 5. *Insert: what, what a or how instead of blanks:*

1. … hard she is working at her English!
2. … beautiful building it is!
3. … wonderful weather we are having today!
4. … windy morning it is!
5. … well he translates English poems!
6. … good idea.
7. … quickly time passes.
8. … horrible song!
9. … difficult exercise!
10. … pretty she is.
11. … interesting story!
12. … large the hall is!
13. … dark it is! What is the time?
14. … beautiful music they are playing!
15. … pity your friend can't come!

Exercise 6. *Make up sentences:*

(to) answer questions; (to) work hard at; (to) see films; (to) listen to; (to) do best; at half past; in the afternoon; for dinner

Exercise 7. *Read and translate the following sentences:*

1.There are some fruit trees in our garden.
2.The students must learn this dialogue by heart.
3.You may open the window.
4.It is a difficult text.
5.We can go out for a walk now.
6.He says: "This sentence is not difficult".
7.Open your books at page 35, and read the beginning of text number three.
8.I like this street very much.

Exercise 8. *Make up short dialogues about your daily program.*

Exercise 9. *Translate into English:*

Gözəl yaz səhəridir. İstidir. Artıq saat 10-dur. Günəş işıq saçır. Mən yazı stolunun arxasında oturub sabahkı dərslərimi hazırlayıram. Bu gün istirahət (bazar) günüdür. Uşaqlar həyətda oynayır və gülüşürlər. Mən pəncərənin yanına gəlirəm və küçəyə baxıram. Küçədə çoxlu uşaqlar var. Mən pəncərəni açıram. Çox təssüf ki, mən küçəyə çıxa bilmirəm. Qəzetdən mətni sona kimi tərcimə etməliyəm. Lüğətsiz tərcümə etmək çox çətindi.

Ona görə də mən lüğətlə işləyirəm.

Mən saata baxıram. Saat 12^{15}-dir. Mən qardaşımla görüşməliyəm. O, məni saat 12^{00}-da küçədə gözləyəcək. Biz birlikdə kinoya getmək istəyirik. Saat 12-dir. Artıq biz küçədəyik. Necə də gözəl havadır. Həqiqətən də bahardır.

Exercise 10. *What time a) in words, b) in figures is:*

a) 8.30, 5.00, 9.10, 10.15, 3.05, 7.45, 12.20, 2.35, 3.42.

b) a quarter past seven, half past three, twenty-five to five, ten to three, twenty six minutes to six, thirty five to nine, five to ten.

LESSON 7

[see: §18, 19, 37 of Grammar reference for details]

At The English Lesson

You know that our lessons usually begin at 9. At about 9 o'clock in the morning all the students of our group come into the classroom to take their seats at the tables and wait for the teacher.

When the teacher comes in, we stand up and the monitor reports to her. Then we sit down and get down to our work.

At our English lessons the teacher usually asks us some questions. We know many words and expressions now, and we try to answer our teacher's questions well. Of course, we make mistakes sometimes, and the teacher corrects them. We like to speak English at our lessons.

Then we take our textbooks to read the text. Our teacher often asks: "Who wants to read the text today?" Some of the students answer him: "I do".

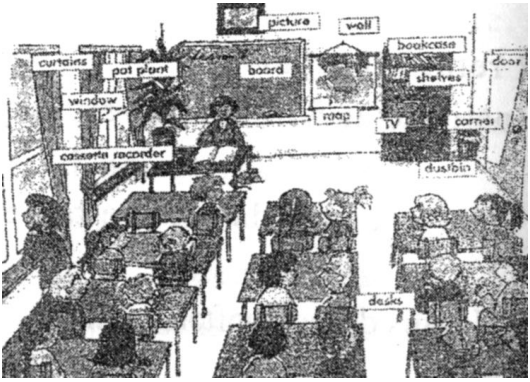

Then we open the textbooks and one of the students stands up

to read the text. The other students listen to him. But we don't read the text long. We ask different questions about the text and retell it. We also repeat the words and write them on the blackboard.

We don't want to make any mistakes and we always learn all the new words and expressions well. We work hard at our English to know it well. We seldom answer badly at the lessons.

Sometimes we write tests. When we write them, we close our textbooks and note-books. We never get bad marks for our tests.

Active vocabulary

usually – adətən
to report – məlumat vermək, hesabat vermək, məruzə etmək
expression – 1) ifadə; 2) ifadə edilmə, bildirmə
of course – əlbəttə
to make a mistake – səhv etmək
to correct – 1. *a.*doğru, düz, dürüst; 2. *v.* 1) səhvini düzəltmək; 2) təshih etmək
to retell – danışmaq
to repeat – təkrar etmək
any – bir, hər hansı, bəzi, bir neçə; heç (sual cümlələrində)
always – hər vaxt, daima, həmişə
to work hard – çox işləmək
hard working – çox çalışqan
seldom – hərdən bir, nadir halda
to get a bad mark – pis qiymət almaq

EXERCISES

Exercise 1. *Find answers in the text:*

1. When do all the students of your group come into the classroom?
2. When do your lessons usually begin?
3. What do all the students do when the teacher comes in?
4. Who usually reports to her?
5. What do all the students do after his report?
6. Does your teacher ask you any questions at the lesson?

7. Do you know many English words and expressions now?
8. How do you try to answer your teacher's questions?
9. Do you make any mistakes in your answer?
10. Who always corrects them?

Exercise 2. *Make up 10 sentences using the following words and word expressions:*

At about 9 o'clock in the morning; (to) come into the classroom; some questions; (to) try; (to make mistakes; (to) correct; a textbook; (to) retell; (to) write on the blackboard; (to) get a good mark.

Exercise 3. *Use the Possessive Case in the following:*

1. The father of my friend.
2. The books of his grandchildren.
3. The name of her sister.
4. The brother of his boy.
5. The children of these women.
6. The profession of these men.
7. The birthday of my father.

Exercise 4. *Insert articles where necessary:*

1.He is … father already.
2.They are … orphans.
3.They are six in … family; … grandfather, … grandmother, … father, … mother, … son and … daughter.
4.I am going to explain … new rule to you. Please take … notes. Look at … blackboard. Here are … examples.
5.What is … English for "səhər"? … English for "səhər" is "city". If this word is new to you (you must) take …

dictionary, look up this word in … dictionary and put down … pronunciation and … spelling of … word in you note-books. Write down … word in … singular and in … plural. We are studying … English. It is not easy to learn … foreign language.

Exercise 5. *Translate into English:*

1.Bizim qrupun tələbələri adətən saat 8^{50}-də sinifdə olurlar.
2.İngilis dili müəllimimiz həmişə bizim bütün suallarımıza cavab verir.
3.Hər gün biz bütün yeni sözləri və söz birləşmələrini təkrar edirik.
4.Dostum dərsə cavab verəndə çox az səhv edir.
5.O, ingilis dilindən heç vaxt pis qiymət almır, çünki o çox çalışqan tələbədir.
6.O, nadir hallarda tapşırığı yazı taxtasında yazır.
7.Mən dostumdan bu haqda heç vaxt soruşmuram.
8.Mən dostuma bir neçə kitab göndərmək istəyirəm. O, bu şəhərdə yaşamır.
9.Kim həmişə müəllimin suallarına düzgün cavab verir?
10.Onun işi saat 9^{00}-da başlayır və 17^{30}-da qurtarır.

Exercise 6. *Write questions to the parts of the sentences in bold type:*

1.I have dinner **at two**.
2. **David** has already repaired **the radio.**
3.I am going to have some practice in intonation **at the laboratory.**
4.I leave for the university **at eight o'clock.**
5.**My father does shopping** in our family.

Exercise 7. *Read and write in words:*

4, 14, 44, 9, 20, 90, 12, 38, 157, 672, 821, 1238, 1955, 2018, 3687, 274, 299, 945, 9212, 322.

Exercise 8. *Fill in prepositions if necessary:*

A: 1.Pass … me the salt please.
2.Pass the salt … me.
3.Show this text … the teacher.
4.He is going to come … half an hour.
5.Look … the boy. How dirty he is!
6.I see a new wall-newspaper … the corridor.
7.Are you going … home? – No, I am going … the library.
8.What do you see … this picture?
9.The bell is ringing, the students are coming … the room.
10.Please, come … we are just beginning our lesson.

B: 1.Will you wait … me. I'll come … a minute.
2.The children are ready … breakfast. They are waiting … their father.
3.Father usually comes … home … time.
4. I'm fond … vegetables and meat.
5. We usually have dinner … home.
6. I'm ready … go down .. the canteen.
7. The boys are usually satisfied … their meals … this canteen.
8.They go … a small round table … the window, take a menu-card … the next table and begin to read it.
9. The ground is usually covered … show … winter.
10. I prefer to stay … home.

Exercise 9. *Put the verbs in brackets in the correct tense-form:*

1.They (to go) to the Maiy theatre last week.
2.He (to come) home, (to have) a short rest, (to read) an article

from the latest magazine and (to begin) to prepare his lessons.

3.When I (to enter) the kitchen, I (to see) that my mother (to stand) at the table and (to cut) some cabbage.

4.I (to be) ready to go down to the canteen.

5.Father (to like) to work in the garden.

6.I (to come) to the university five minutes before the bell rings.

7.My brother (to know) three foreign languages: English, Spanish and French.

8.My brother (do not finish) reading "The old man and the sea" yesterday.

9.There (to be) some more magazines to be looked through in our library.

10.The sun (to be) not shining through the windows of the classroom.

Exercise 10. *Add "it is" or the correct form of "there is" to the following:*

1. … fifteen students in group number three.
2. … a pity you can't go there with me.
3. … too early to leave yet.
4. … a beautiful park near my home.
5. … not true to say that she is my friend.
6. … easy to understand why he is absent.
7. … time to go to bed.
8. … some interesting magazines on that table.
9. … time to go.
10. … different watches here.

LESSON 8

[see: §39, 40 of Grammar reference for details]

Our University

Every year thousands of young men and women enter universities, where students get their higher education in various subjects. Besides day departments there are extra-mural departments* for part-time students who work during the day.

If the applicants want to have a good command of the subject in which they will take examinations, they attend preliminary courses.

Our country requires* more and more specialists with a higher education. In Azerbaijan the complete course at most universities lasts four years*.

The applicants go in for entrance examinations in July and August before the new academic year begins. Education is free of charge and most of the students receive stipends.

The first two years of study are generally the most difficult. At the universities students have lectures and practical hours. They attend lectures on different subjects: Mathematics, History of Azerbaijan, Physics, Chemistry, Geodesy, Foreign languages and etc. They have hours of practical training in the well-equipped

laboratories of the university.

At every university there is a reading hall and a library, where the students can take the necessary text-books as well as* books for reading.

Sport is also compulsory during the first years of study.

The academic year is divided into two terms: from September to January and from February to July.

Students take examinations at the end of each term. On completion of studies the student presents a graduation thesis* or takes the finals*.

Among the students body* of any institution of higher learning one can see quite a number of foreign students. After graduations they will return home full-fledged specialists.

ŞƏRHLƏR

- extra-mural departments – *qiyabi şöbə* (*bölmə*). Syn. correspondence department: *To study by correspondence* (*as and external students*) – qiyabi məşğul olur.
- part-time students – *istehsalatdan ayrılmamaq şərti ilə oxuyan qiyabi və axşam şöbəsinin tələbələri.*
- to have a good command of a subject – *fənni yaxşı bilmək. She has a good command of English.*
- to take (to have) an examinations in literature* - *ədəbiyyatdan imtahan vermək.* Syn. expr.: *to go in for Literature, to pass an examination (a test) in English* - ingilis dilindən (məqbul) imtahan vermək; *to fall an examination* (*a test*) *in literature* - ədəbiyyat imtahanından (məqbuldan) kəsilmək.
- to attend lectures on – *mühazirələrdə iştirak etmək.*

Active vocabulary

require – 1) ehtiyacı olmaq, 2) tələb etmək
complete course – tam kurs
entrance exam – giriş imtahanı
well-equipped – yaxşı təchiz edilmiş
necessary – 1) gərəkli, lazımlı, 2) labüd, vacib
compulsory – məcburi, icbarı;
term – semestr
body – 1) heyət, grup, tərkib; 2) bədən, cəsəd
full-time students – gündüz şöbəsinin tələbələri
as well as – elə ki, eləcə də
to present a gratuation thesis – diplom müdafiə etmək
to take the finals – buraxılış imtahani vermək
full-fledged specialists – tam inkişaf etmiş mütəxəsislər

Additional material to the Lesson

Head of the (English, Russian, etc.) Department – *kafedra müdiri*
senior teacher – *baş müəllim*
a time table – *cədvəl*
to give a talk (lecture) on – *məruzə (mühazirə) oxumaq*
to attend classes (lectures) – *məşğələlərə (mühazirələrə) davam etmək (gəlmək)*
to miss classes – *üzürlü ya üzürsüz səbəblərə görə dərsləri buraxmaq*
to register of attendance – *davamiyyət jurnalı*
to take (make) notes at a lecture in English – *ingilis dilindən qeydlər etmək (yazmaq)*
to do a subject – *fənni öyrənmək*
to do well in a subject – *hər hansı fənni yaxşı mənimsəmək*
to work by fits and starts – *yüksək səviyyədə işləmək (fasilələrlə, qeyri-sistematik işləmək)*
to fall (get, lag) behind the group in English – *ingilis dilindən qrupdan geri qalmaq*

to help somebody with physics (in one's work) – *kiməsə fizikadan köməklik etmək*
an examination paper (a test-paper) in English – *ingilis dilindən yoxlama işi*
to revise (to do a revision) for an examination – *imtahana hazırlaşmaq*
a student's record book – *məqbul kitabçası*
to give a mark (a credit) – *qiymət (məqbul) almaq*
to get a mark (a five, etc.) in a subject (for a paper) – *qiymət almaş (əla və s.) fənni üzrə (iş üzrə)*
to graduate (from) the university – *universiteti bitirmək*

EXERCISES

Exercise 1. *Give Azerbaijan equivalents for the following words without using a dictionary:*

course, practical, university, stipend, specialist, physics, chemistry, laboratory, academic, examination, final, foreign languages, higher education, different, mathematics, to divide, week-days.

Exercise 2. *Answer the following questions:*

1.Where and when do you have your breakfast?
2.Which newspapers do you like to read?
3.How often do you go to the cinema?
4.What subject do you study?
5.Where do you usually do your homework?
6.How long does it take you to get to the university?
7.What lectures do you attend?
8.Where do you get the necessary textbooks?
9.Where do most of the students of your group live?
10.At what time do you go to bed on week-days?

Exercise 3. *Use the correct form of the pronoun in brackets:*

1.Give (I) these newspaper cutting, please.
2.We often see (they) at the library.
3.Your new friends live near (we).
4.He teaches (we) the English language.
5.All this technical journals belong to (she).
6.I understand (they) very well, when they speak slowly.
7.They want to play football with (we).
8.The young workers solved all (they) problems in a week.
9.He will go to the library with (we) on Friday.
10.She reads interesting books to (us) children in the evening.

Exercise 4. *Insert articles where necessary.*

1.School begins on … 15th of September.
2. … meeting of our scientific society will be on … 19th of October.
3.Winter exams will be from … 8st of January till 25th of January.
4.He borrowed this book from … library on … 2nd of Nivember.
5.I received his letter on … 31st of March.
6.This girl can not take part in … discussion.
7.The boys must run to get to … station in time.
8.Must he reads all … books on … reading-list?
9.Will your brother have classes only three time … week?
10.Will students have to write … test-paper at … end of week?

Exercise 5. *Fill in the spaces with shall and will where necessary:*

1.I … be pleased to see you on Sunday at five.
2.Of course you … go if you wish to.

3.She … become a good teacher.
4.She … meet me at the station.
5.Sona and Sevil … be busy in the evening.
6.There … be a meeting at our university tomorrow.
7.She … ring me up as soon as she comes home.
8.You … find him if you come at seven.
9.Where … you spend your summer vocation?
10.The weather … be foggy today.

Exercise 6. *Fill in the blanks with prepositions:*

1. … the middle … the picture there stood a high tree … many apples, … front … the tree there was a little boy looking .. the tree.
2. When my friend saw her broken cup, she looked … her sister speechless … anger.
3. … last the lessons were over and we went … the hall.
4.We went out … the street and just … that moment we heard a loud cry.
5.I shall not go home … dinner-room.
6. Our sportsmen are the best … the world.
7.We shall have … go the language laboratory tomorrow.
8.Will your sister be able to read this book … two days.
9.There are some more magazines to be looked through … our library.
10.In autumn the leaves turn yellow and reddish and fall … the ground.

Exercise 7. *Give Past Indefinite and Participle II of the irregular verbs given below:*

to take, to give, to go, to hear, to tell, to know, to sing, to find, to write, to get, to read, to understand, to speak.

Exercise 8. *Translate into English.*

1.İngilis dili dərsinə hazırsınızmı?
2.Dərsdən sonra mən istirahət edirəm.
3.Sən bu haqda mənə söyləyə bilərsənmi?
4.Biz bu tapşırıqları şifahi etməliyik.
5.Sizin otağınızda neçə pəncərə var.
6.Mən dünən dostumdan məktub aldım.
7.Şəhərdə yeni fabriklər, məktəblər, kinoteatrlar, böyük parklar və bağlar vardır.
8.O, mənə tez-tez məktub yazır.
9.Mən boş vaxtımı adətən təmiz havada keçirirəm.
10.Biz bu məqaləni sabah tərcümə edəcəyik.

Exercise 9. *Put questions to the word in bold type:*

1.**Next week** there will be **a football match.**
2.**I** am fond of sports.
3.**On our way home** we saw **some** of our friends.
4.**Sona** was playing the piano **from 3 to 5.**
5.**We** shall go **to the stadium** tomorrow.

Exercise 10. *Form nouns from the given verbs by adding "ment" and traslate them into Azerbaijan:*

to punish, to move, to improve, to develop, to astonish.

LESSON 9

[see: §27, 28, 29 of Grammar reference for details]

Sport

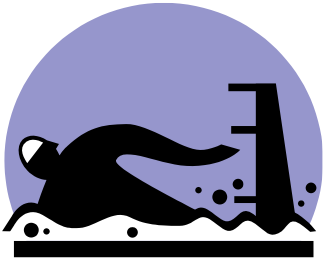

The Azerbaijan is a sporting country. Millions of people go in for various kinds of sport. Approximately one out of every five people is a sports fan. You can hardly find a grown-up person or a youngster we does not support his or her favorite sports club, or team.

The ancients said, "A sound mind in a sound body". Therefore we begin to teach our children to love sport since early childhood. In kindergartens the child takes his first sporting steps-he learns to run, jump and dance.

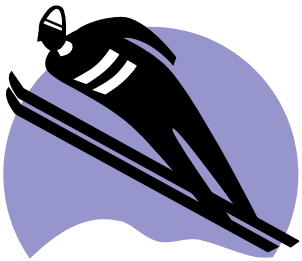

Throughout school "college and university Gymnastics is a compulsory subject".

Our sportsmen have excellent sports facilities at their disposal-places of sports, stadiums, sport grounds, gymnasiums, swimming-pool, tennis-courts and excellent coaches. Not only champions and keen sportsmen but anyone can take part in sports and competitions.

Our government creates all the necessary conditions and

spends great sums of money on the development of sports.

Football, hockey, basket-ball and volley-ball are the most popular games in our country.

Various forms of athletics such as: running, jumping, swimming are also very popular in our country.

Boxing, wrestling, mountaineering and chess also have millions of followers.

It's no wonder that Azerbaijan sportsmen have tremendous success at world and European championships and Olympic Games. Every four years the youth of the whole world come together at the Olympic Games, the greatest sports event of international character. The Olympic Games and Youth Festivals and the World Students Games as well give thousands of young people an opportunity to meet, to make contacts and get better acquainted with each other. All these gatherings show the will of the youth to act together for peace and friendship among the nations.

ŞƏRHLƏR

- to go in for sport – *idmanla məşğul olmaq*. İngilis dilində "sport" sözü cəm halda "sports" idmanın hər hansı bir növünü bildirir.
- a sports fan – *idman azarkeşi*. He's a football fan.
- supporter – *azarkeş* (söhbət idmanın növündən yox, idman komandasından gedir). I'm "Neftchi" supporter.
  to support – *azarkeşlik etmək* (komandaya). Who do you support?

She has a good command of English.

- to pay attention to – *diqqət yetirmək, diqqət vermək*
- a compulsory subject – *proqram üzrə əsas predmet*
  an optional subject – *fakültativ predmet (əsas olmayan)*
  optimal exercises – *sərbəst tapşırıqlar (idman üzrə)*
- record holder – *rekordsmen*
  to hold the record in – *recordu saxlamaq*
  to set the record – *record etmək*
  to break the record – *recordu pozmaq (sındırmaq)*
  to better the record – *recordu yaxşılaşdırmaq*
  to level the record – *recordu müqayisə etmək*
- İt's no wonder that … – təəccüblü deyil ki, …
- the Olympic Games – *Olimpiya Oyunları* (İlk dəfə 766-cı ildə Yunanıstanın Olimpiya şəhərində keçirilib (b.e.ə.). 1986-cı ildə yenidən təşkil edilib. II Dünya müharibəsindən sonra hər dörd ildən bir keçirilir.

Active vocabulary

approximately – təxmini, təqribi, yaxın
support – 1.*n.* dayaq, arxa, yardım; 2. *v*. müdafiə etmək, arxa olmaq, tərəfdar olmaq.
throughout – tamam,başdan-başa
facility – 1) yüngüllük, asanlıq; 2) *pl.* imkan, şərait
disposal at my – mənim ixtiyarımda
tennis-court – tennis-kort
coach – 1) *n.* məşqçi, təlimatçı, repetitor; 2) *v*. hazırlaşdırmaq
keen – geymək.1) kəskin; 2) güclü, qeyrətli; 3) canlı; 4) iti ağıllı
competition – 1) yarış, müsabiqə; 2) rəqabət
to create – yaratmaq, törətmək, meydana gəlmək
sum – 1. *n.*məbləğ, hasil, miqdar; 2) *riy*. məsələ; 2. (*v*) toplamaq, yekunlaşdırmaq
development – 1) inkişaf; 2) aydınlaşdırmaq
wrestling – güləşmə, güləş
follower – 1) tərəfdar; 2) təqib edən
tremendous – çox böyük, möhtəşəm

opportunity – imkan, münasib vaxt

acquaint – tanış etmək, tanıtmaq

will – 1) istək, arzu; 2) vəsiyyət

to act – 1.*n.* 1) hərəkət, iş, fəaliyyət; 2) qanun (parlamentdə qəbul olunan); 2. *v.* 1) hərəkət etmək; davranmaq, 2) rol oynamaq (teatrda)

EXERCISES

Exercise 1. *Ask questions about the text and let your fellow-students gave answers to them.*

Exercise 2. *Answer the following questions:*

1. What's your favorite sport?
2. Do you watch figure-skating competitions on TV?
3. Which do you enjoy more football or basket-ball?
4. What games did you use to play at school?
5. Do you enjoy playing games? If so, which?
6. Which sport do you go in for?
7. What sort of sports do women go in for in our country?
8. Which do you prefer watching or playing sport events on TV?
9. Why are gymnastics and athletics compulsory in our schools and colleges?

Exercise 3. *Translate into English:*

1. Yayda biz adətən tezdən dururuq və saat 7-də səhər yeməyi yeyirik.
2. Mənim dostum «Neftçi»yə azarkeşlik edir. Bu komanda oynayanda o, televizorda bütün oyunu izləyir.
3. Bizim ölkəmizdə uşaqlar idmanla körpəlikdən məşğul olurlar. Yayda onlar üzməyi və futbol oynamağı sevirlər.

4.İdman insanı sağlam, varlı və ağıllı edir.
5.Dostum da idmanı çox sevir. O, dünən saat 6-da stadionda idi, çünki stadionda «Neftçi» və «Lənkəran» oynayırdı. Oyun çox xoşuna gəldi.
6.Zəhmət olmasa, sonuncu oyunun nəticəsini mənə deyin.
7.Bizim universitetimizdə müxtəlif idman dərnəkləri (circles) var və burada bizim aramızda həmçinin çempionlar da var.
8.Sən hansı idman növü ilə məşğul olursan?
9.Ən çox sevdiyin idman növü hansıdır?

Exercise 4. *Make up situations using the following:*

to go in for …, to pay attention to, to take place, stadium, to discuss, champion, a football team, between, Nefchi, Spartak, the score was

Exercise 5. *Put all kind of questions to the following sentences:*

1. I am fond of sports.
2. Adil and Nazim are discussing the last football match.
3. Our sportsmen broke many world records at the Olympic Games.
4. There is a good stadium in our village.
5. She likes to play chess with me.

Exercise 6. *Fill in the blanks with the suitable tense of the verbs in brackets (Present or Past Continuous):*

1.I … to a record at the phonetic laboratory when my friend came in and asked me to help him with the translation (to listen).
2.She … always … mistakes in her dictations (to make).
3.In July I … for the entrance exams to the University (to revise).

4.My friend … the essay from 5 o'clock in the morning till one in the afternoon (to write).
5.On Monday I …. still on the text (to work).
6.While some students … the texts on tape the others … their homework (to record, to answer).

Exercise 7. *Insert prepositions or adverbs:*

1."Our trip … Guba may be very interesting" said Samad.
2. Will you go … Ganja … train or … plane?
3.Did you see the monument H.Gavid in Gavid avenue?
4.You'll have to reserve tickets … his concert … advance.
5.I'm going to sit … a desk chair and enjoy the sea.
6.Did you have a chance to attend concert … some celebrities in Sumqait?
7.What are your plans … the coming vacations?
8.Sahib made friends … quite a few teachers … Baku State University.

Exercise 8. *Insert articles or possessive pronouns where necessary.*

1.They started talking about … plans for … coming vacation.
2.Mary says she loves ... sea.
3.They're going to Moscow by plane.
4.You'll have to go to … Travel Agency to reserve – boat tickets in advance.
5.There are quite … few deck chairs on … deck you may sit in one of them and enjoy sea.
6.They've lived in … town of Yalta for quite … few years. They've just left for Kiev.
7.I hope they enjoyed … vacation they spent in Sheki.
8."That's … wonderful idea", Anar interrupted him.

Exercise 9. *Insert the right verb (to tell, to say, to talk, to speak) in the proper form:*

1.He … us a very interesting story.
2.Every night the child … "Good night" to her parents.
3.The librarian asks the readers not … in the reading hall.
4.Can you … me who has written this book?
5.Strictly … it is not a mistake at all.
6.They … he … three foreign languages.
7.Please … me about the film you saw last night.
8.Mary is so talk alive! She even doesn't stop .. when the teacher comes into the classroom.
9.Did he … it to you himself? I can't believe it!
10.Most second year students of our department … English very well.

Exercise 10. *Arrange the following kinds of sports in four columns: 1 – winter sports, 2 – summer sports, 3 – outdoor games, 4 – indoor games:*

football, mountain-climbing, chess, basket-ball, tennis, hockey, figure-skating, rowing, cycling, skiing, swimming, sailing, boxing, shooting, jumping, speed-skating, volley-ball, draughts

LESSON 10

[see: §26, 34, 35, 36 of Grammar reference for details]

New Year's Eve

The Old Year is going out. These are its last few hours and very soon we shall be seeing it out.

The streets are full of people. The shops are attracting them like magnets. Grandfather Frost or Santa Claus, as he is called in English: "Is there in the shape of busy people stuffing their bags and briefcases with new year presents?"

Looking at the lighted windows we can see brilliantly decorated fir-trees, without which you can't imagine the New Year celebration.

But many families prefer to see the New Year in at home with their friends and relatives.

The clock hands are creeping nearer and nearer towards midnight. Soon crowded buses and taxis will be rushing from one end of the city to the other carrying people visiting one another.

By this time the men and children in the family will have decorated fir-trees and the women will have laid the festive tables.

Soon the best part of the waiting will begin. Radios, TV-s will be switched on in all the houses. The whole city will be standing wound tables, holding up glasses of champagne. Everyone will be waiting for the moment when the clock will bid the old year good-bye.

A happy new Year to one and all!

Remember:

A Happy New Year (to you)!
Best wishes for a Happy New Year!
Thank you, the same to you!

Dialogue

– Look! What an interesting article in to-days paper! It's about New Year celebrations in different countries.
– Yes, I've read it too. It was interesting to see how different people see the New Year in. I remember in Guba they store water beforehand and pour in into the street at midnight on New Year's Eve. This symbolizes their wish for the New Year to be as clear, fresh and sparkling as the water they pour.

– And in Burma and India they put on their national costumes and go into the streets carrying flowers, toys and jars full of water – they pour water over each other. On a very hot night it can even be a pleasure to walk about in soaking clothes. And in India they traditionally fly bright kites on New Year's Eve.
– So do the Japanese. Young and old enjoy it alike. In Japan 108 strokes of the bell announce the beginning of the New Year over the radio. Then every one goes to bed to get up again at down so as not to miss the sunrise. They believe that if you miss the sunrise you'll have bad luck in the New Year.
– There's something interesting about Panama, too. There at midnight they make as much noise as they can with bells, car

horns, factory hooters and sirens. In this way they "please" the New Year.

– And in Italy they follow a very old tradition in the last minutes of the old year they throw all the old things they don't need-old furniture, pots and pans old shoes, etc. –out of the windows.
– And look in Scotland Hogmanay (as they call New Year's Eve there) is a very merry holiday. If they see the New Year in at home they make a bright fire – for the brighter the fire the better the luck. And at midnight the head of the house usually throughs the front door wide open to let the Old Year out and the New Year in. And in the early hours of New Year's morning the first visitors – "first-footers" – appear. Tradition says the first-footer must be a dark-haired man, - he will bring good luck to you.
– But do they ever celebrate it out-of-doors?
– Yes. Then they gather in some central square and wait for the clock to strike 12. Then, crossing arms, everyone links hands for the traditional song. "Auld Lang Syne".
– Oh, we forgot about England. I know that in England many people ignore the New Year and go to bed at their usual hour. Young people may go to a New Year party or dance. Young Londoners usually gather in Trafalgar Square or Piccadilly Circus to sing and dance and cheer the New year in. The Englishmen celebrate Christmas instead.

– What a lot of interesting facts we've found out. Really, every country has its customs.

ŞƏRHLƏR

- to see the Old Year out – *köhnə ili yola salmaq*
  Opp. – to see the New Year in – *Yeni ili qarşılamaq*
- to lay the festive table – *bayram süfrəsi açmaq*
- to pour water over each-other – *bir-birinə su səpmək*
- the brighter the fire, the better the luck – *ocaq nə qədər işıqlı olarsa, il də bir o qədər uğurlu olar*
- Auld Lang Syne [ɔ:ld' læŋ' saın] - *ənənəvi şotland mahnısı*
- Every country has its customs (proverb) – hər ölkənin öz adəti var.

Active vocabulary

to attract – cəlb etmək, cəzb etmək
shape – 1.*n.* 1) şəkil; 2) biçim, forma; 2. müəyyən formaya salmaq
stuff – 1.*n.* 1) material, şey; 2) boş şey; mənasız şey; 3) parça; 2.*v.*1) hava doldurmaq (topa və s.); 2) içini doldurmaq (toyuğun və s.)
briefcase – portfel, çanta
fir-tree – küknar ağacı
imagine – təsəvvür etmək, xəyala gətirmək
indoor – içəridəki
prefer – üstün tutmaq, üstünlük vermək
creep (crept, crept)– 1)sürünmək; 2)sarılmaq, 3)oğrun-oğrun gəlmək
toward(s) – (bir şeyə) doğru/tərəf
crowd – 1.*n.* izdiham, kütlə, xalq; 2.*v.* 1) yığışmaq, toplaşmaq; 2) basabas salmaq
rush – 1) sürətlə getmək, çaparaq getmək; 2) atılmaq (irəli); 3) cummaq
switch on – yandırmaq (işığı, qazı və s.); açmaq (suyu)
hold up – soymaq, talan etmək
to bid – 1.*n.*təklif (auksionda qiymət); 2. *v.* 1) əmr etmək; 2) təklif etmək (qiymət)
beforehand – əvvəldən, əvvəlcədən, qabaqcadan
pour – tökmək (maye haqqında)
sparkling – 1) parıldayan, işıldayan, qığılcımlı
jar – dolça, qab
soak – 1) islatmaq, hopmaq; 2) islatmaq
clothes – *pl.* paltar, geyim
kite – 1) çərpələng; 2) çalağan; danışıq saxta veksel; saxta qəbz

alike – 1.*a.*1) oxşar; 2) *adv.* eyni cür
car horn – maşın siqnalı
hooter – *n.* fit; fit səsi; siqnal, sirena, uğultu
siren – sirena
throw (threw, throw) – tullamaq, atmaq
luck – 1) tale, təsadüf; 2) xöşbəxtlik, müvəffəqiyyət
appear – 1) görünmək, meydana gəlmək, peyda olmaq, üzə çıxmaq; 2) səhnəyə çıxmaq
arm – 1. qol; 2. 1) silah; 2) silahlanmaq
link – 1) əlaqə, rabitə, halqa (zəncirdə); 2) əlaqələr
ignore – saymamaq, məhəl qoymamaq, əhəmiyyət verməmək
circus – sirk
cheer – 1. alqış / yaşa səsləri, ura
instead – əvəzinə, yerinə; ~ of – – əvəzində; … etməkdənsə

EXERCISES

Exercise 1. *Pick out of the text all sentences with the verb in Future Continuous and Future Perfect. Explain the use of these tenses.*

Exercise 2. *Use the verbs in brackets in Future Continuous or Future Perfect:*

1. My friend's brother is a graduate this year, he … his studies by spring (to finish).
2. Don't you know what Adil … at 7 o'clock (to do)?
3. When the quests arrive we … the fir-tree (to decorate).
4. When I call on her, Mary … the table (to lay).
5. When the hands of the clock are close to eleven, our train … Moscow (to approach).
6. While you are writing this exercise we … home-reading (to prepare).
7. I think she … dinner by the time Mother comes home (to cook).
8. She … by the end of winter holidays (to recover).

9.Everyone … for the moment to bid the Old year good bye (to wait).
10.By the end of the week I … to make my fancy ball dress (to finish).

Exercise 3. *Complete the following sentences using Future Continuous or Future Perfect:*

1.I shall still be studying at 8 o'clock and my friend …
2.Don't come between six and eight I …
3.At this time tomorrow my mother …
4.By that time tomorrow we …
5.We … for a few hours tomorrow.
6.While you are revising for your examination, I …
7.Before you ring me up I …
8.He will be living in the Moscow all next year while …
9.By this time next week I …
10.At this time the day after tomorrow we …

Exercise 4. *Write the sentences from the following words and word combinations:*

indoors, each other, to celebrate, relative, to turn in, to decorate, to return home, around the New Year, to lay the table, to attract, fir-tree.

Exercise 5. *Ask questions about the text and the dialogue and let your fellow-students answer them.*

Exercise 6. *Ask one of the students:*

if she (he) likes to see the New Year in at home.
if they always have a fir-tree at home on New Year's Eve.
who usually decorates the fir-tree in her (his) family.
who does the shopping and the cooking for the party.
Who usually comes to her (his) house to see the New Year in.
if all the people of the world celebrate the New Year alike.

Exercise 7. *Fill in the blanks with (the) other, another, (the) others each other one another:*

1.These two friends are always ready to help …
2. These tree boys hardly know …
3.If you don't like this novel, you may choose some … book.
4.I can't come tomorrow. I'll come some … day.
5. Some students have already passed the examination … are going to do it on Monday.
6.Here are the books we must take to the laboratory. I'll take these three books. Will you please take …?
7.Their house is on … side of the street.
8.Have you got any … magazines? I'm sorry, but there are no …
9.I don't like this dress. Will you show me … one?

Exercise 8. *Translate into English.*

1.Məncə, teatr küçənin o biri tərəfində yerləşir.
2.Qrupumuzun bir neçə tələbəsi qış tətilini şəhərdə qalacaqlar, başqaları isə kəndə gedəcək.
3.Öz məruzən üçün bu kitabı götür.
4.Bu çanta mənim xoşuma gəlmir, zəhmət olmazsa, başqasını göstərin. 5.Bu ailə çox mehribandır. Onlar bir-birini sevir və bir-birinə hörmət edirlər.
5.O, sabah ilk dəfə kitabxanaya işə gedəcək.
6.Mən hələ bilmirəm ki, Yeni ili harada qarşılayacam.
7.Siz artıq yolka üçün işıq almısınız?
8.Uşaqlara kömək edin, yoxsa onlar yolkanı gecə yarıya qədər bəzəyib qurtara bilməzlər.
9.Mən Yeni ildə evdə olmağı xoşlayıram. Bəs sən? –Mən də.
10.Yeni iliniz mübarək! – Sağ olun! Sizin də.

Exercise 9. *Fill in articles where necessary:*

1.His son left … school two years ago.
2.Sona passed … entrance exams to … University with … excellent marks.
3.My favourite subject at … school was … literature.
4.My brother goes in for … sports.
5.It was decided to finish … building of … house in … shortest possible time.
6.I'm going to join … sports society.
7.We haven't yet had … discussion on … book we are reading now.
8.I got … satisfactory mark for … test.
9. Read and translate … text, do … exercise 5 orally and … exercise 8 in … written form.
10.He turned on … radio as he was going to listen to … news.

Exercise 10. *Explain the meaning of the proverb and use it in a situation of your own:*

Every country has its customs.